

CpKP střední Morava

Palackého 1446/30, 750 02 Přerov
tel.: (+420) 581 210 502
stredni.morava@cpkp.cz

Kanceláře CpKP střední Morava:

Kancelář Přerov:

Horní náměstí 9, 750 02 Přerov
tel./fax: (+420) 581 210 502
stredni.morava@cpkp.cz

Kancelář Šumperk:

Zábřežská 20, 787 01 Šumperk
tel.: (+420) 777 793 733
sumperk@cpkp.cz

Kancelář Brno:

tel.: (+420) 777 793 730
brno@cpkp.cz

Kancelář Praha:

Vodičkova 36,
116 02 Praha 1
tel.: (+420) 251 560 776
stredni.morava@cpkp.cz

CpKP střední Čechy

Kancelář Praha:

Vodičkova 36,
116 02 Praha 1
tel.: (+420) 251 560 776
stredni.cechy@cpkp.cz
www.cpkp.cz/pobocky-stc

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Evropské unie. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědné CpKP střední Čechy a CpKP střední Morava. Nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie.

Zapojování veřejnosti, nástroj pro správu věcí veřejných

*Komunitní
plánování
sociálních služeb
v Česku, Slovensku,
Maďarsku a Polsku*

Zapojování veřejnosti, nástroj pro správu věcí veřejných

V roce 2008 vydalo Centrum pro komunitní práci.
CpKP střední Morava, Palackého 30, 750 02 Přerov.
Napsal kolektiv autorů.
Redakční úprava Lenka Chalupová, Jiří Pavlát.
Grafická úprava a zlom Jiří Komár Jurečka.
Tisk Europrint Přerov.

ISBN:

978-80-86902-54-8 česká verze

978-80-86902-55-5 slovenská verze

978-80-86902-56-2 anglická verze

978-80-86902-57-9 polská verze

978-80-86902-58-6 maďarská verze

Obsah

1. Úvod	2
2. Zapojení veřejnosti do plánování sociálních služeb v České republice	9
2.1 Co je komunitní plánování sociálních služeb	11
2.2 Historie plánování v ČR	11
2.3 Východiska a principy plánování sociálních služeb v ČR	14
2.4 Postupy v procesech plánování obvyklé v ČR	17
2.5 Přínosy plánování sociálních služeb	31
2.6 Současný stav – rozsah plánování sociálních služeb	32
2.7 Financování procesů plánování sociálních služeb	37
2.8 Budoucnost plánování sociálních služeb	38
3. Plánování sociálních služeb v ostatních Visegradských zemích	39
3.1 Slovensko a plánování sociálních služeb v komunitách	40
3.2 Plánování sociálních služeb v Polsku	46
3.3 Komunitní plánování sociálních služeb v Maďarsku	51
4. Případové studie	55
4.1 Položení základního kamene komunitního plánování v Dobříši	56
4.2 „Kdo si hraje nezlobí“ – aneb hřiště pro každého	61
4.3 Zapojení veřejnosti do procesu zpracování Strategického plánu rozvoje města Kopřivnice	65
4.4 Komunitní plánování sociálních služeb v městě Ostravě	70
Slovo na závěr	74
Informace o CpKP střední Morava	76
Informace o dalších organizacích a IVF	78

1

Zapojení veřejnosti, nástroj pro správu věcí veřejných

Mgr. Ondřej Marek

Zapojování veřejnosti do rozhodování není v České republice, ani ve středoevropském prostoru, žádnou novinkou. V souvislosti se zkvalitňováním procesů ve veřejné správě a se zvyšováním její transparentnosti se setkáváme s pojmy jako: účast veřejnosti, komunitní plánování, uplatňování principu partnerství apod. V podstatě se jedná o totožný princip přístupu ke správě věcí veřejných, který je založen na aktivním poskytování informací veřejnosti a sociálním partnerům. Následně navazuje získávání jejich podnětů a názorů k řešené problematice.

Správné rozhodnutí o věcech veřejných by mělo být ovlivněno třemi faktory. Veřejným zájmem, politickým rozhodnutím a odborným stanoviskem. Jinými slovy, při zapojování veřejnosti jde o procesy komunikace mezi veřejností, rozhodovatelem a odborníkem na danou tematiku. Známe různé úrovně zapojování veřejnosti, mnoho technik i přístupů. Obecně můžeme zapojování veřejnosti definovat jako sérii aktivit sloužících k aktivnímu informování zaintereso-

vaných občanů či organizací a získání jejich podnětů pro přípravu a přijetí kvalitního rozhodnutí.

Škála problematiky, které se procesy zapojování veřejnosti mohou dotýkat, je značná. Oblast, kde se výhody tohoto přístupu projevují nejzřetelněji, je zapojování veřejnosti do plánování veřejných prostranství. Naopak nejlépe legislativně ošetřena je oblast posuzování vlivu staveb, projektů a strategií na životní prostředí (tzv. procesy EIA a SEA). V této oblasti se nepopíratelně projevuje vliv tzv. Aarhurské úmluvy.

Velmi účelné je využití zapojení veřejnosti při strategickém plánování. Plány rozvoje obcí, měst či regionů, ale i specifické tematické strategie jako například plány sociálních služeb, nebo koncepce nakládání s odpady, jsou dnes běžně zpracovávány se zapojením veřejnosti. Právě oblast strategického plánování s veřejností přináší velmi vysokou přidanou hodnotu takového přístupu.

Zajímavým příkladem dobrého přístupu k zapojení veřejnosti do strategického plánování je probíhající plánování sociálních služeb v České republice. Díky legislativní a metodické podpoře principu tzv. komunitního plánování sociálních služeb (KPSS) se v Česku princip zapojování veřejnosti posunul o velký kus vpřed.

Přínosy zapojení veřejnosti

Rozhodování orientované na veřejnost v tomto smyslu, není populismem. Naopak se jedná o aktivity, které jsou na první pohled dražší, zdlouhavější a vůbec složitější. Jejich přínos se obtížně dokumentuje, přesto je v řadě případů možno doložit, že zapojování veřejnosti do rozhodování přináší pozitivní přínos, který překonává zvýšené úsilí na počátku procesu.

- Zapojování veřejnosti pomáhá definovat a zpřesňovat, co je opravdu veřejným zájmem. Hledání společenského konsenzu ve strategických otázkách rozvoje komunity, nebo například v otázkách týkajících se veřejného prostoru, přináší dlouhodobá a společensky udržitelnější řešení.
- Dobrá komunikace s veřejností objevuje také řadu zajímavých odborných podnětů. Přispívá k lepší analýze problému, kterého se bude připravované rozhodnutí dotýkat. Uživatel veřejné služby, či veřejného prostoru je nejlepším zdrojem informací k dobrému řešení či nastavení veřejné služby.

V neposlední řadě – každý odborník někde bydlí. Podněty odborníka, který je zároveň znalcem tématu i prostředí, jsou neocenitelným přínosem. Zapojení veřejnosti tak přináší i takové informace a podněty, které by

řešitel dané problematiky jen těžko a často nákladně získával.

- Otevřená a upřímná snaha o zapojení veřejnosti získává její důvěru a usnadňuje postup řešení. Často se naopak setkáváme s názorem, že zapojení veřejnosti zvyšuje odpor proti navrhovanému řešení. Toto tvrzení není pravdivé. Nemůžeme očekávat, že zapojení veřejnosti pomůže k prosazení nějakého záměru, či překlene nesmiřitelná stanoviska. Včasné, efektivní a transparentní informování včas odhalí potencionální problémové aspekty připravovaného rozhodnutí a vytvoří dostatečný časový prostor pro překonání sporných otázek. Tímto způsobem může zapojování veřejnosti ušetřit nejen spoustu času, ale i finančních prostředků.
- Způsob rozhodování založený na zapojení veřejnosti vytváří společensky mnohem více udržitelná řešení, než řešení založená na zastupitelském přístupu. Tato skutečnost je nejlépe dokumentovatelná na úpravách veřejných prostranství se zapojením veřejnosti. Zapojení veřejnosti podporuje zájem komunity na veřejném dění a je jednou z mála možností jak ji k tomuto zájmu motivovat. Aktivní a informovaná komunita, která má zájem na řešení svých problémů, je smysluplná cesta k jejímu udržitelnému rozvoji. K tomuto cíli však vede dlouhá cesta, kde zapojování veřejnosti je jen jedním z několika faktorů.

Ne vždy se daří

Zapojování veřejnosti v současnosti netrpí tím, že by se o něm nedostatečně vědělo, nebo bylo považováno za nestandardní metodu správy věcí veřejných.

Největším problémem tohoto přístupu je v současnosti jeho nekvalita a formalismus. Nezřídka procesy zapojení veřejnosti zůstávají u sympatií se zmíněným přístupem, vzletných deklarací či dokonce populistických prohlášení. Na reálném zlepšení správy věcí veřejných však formální, nekvalitní, či pouze deklarované zapojování veřejnosti nestačí. Právě naopak takový přístup nejen, že nepřináší očekávané zlepšení správy věcí veřejných, ale způsobuje zklamání veřejnosti, zvyšuje její nezájem o věci veřejné a přispívá k nedorozumění mezi veřejností a veřejnou správou.

Komunikovat umí přece každý. Mohlo by se zdát. Dobrá komunikace s veřejností ovšem vyžaduje řadu specifických technik a dovedností, které veřejná správa často nevyužívá. V neposlední řadě množství informací a reklamy, které se na nás denně rítí, je velkou konkurencí pro informace a podněty ze strany veřejné správy k občanům. Zaujmout a získat pozornost je stále těžší. I z tohoto důvodu je třeba

dobře zvládat komunikační techniky a přístupy podporující zapojení veřejnosti. Vzdělávání veřejné správy v této oblasti je nedostatečné a založené na dobrovolné bázi. Nemůžeme se proto podívat nad tím, že mnohé procesy zapojení veřejnosti přinášejí spíše zklamání a nedůvěru jak ze strany občanů, tak veřejné správy.

Jak už bylo zmíněno, na občana se každodenně valí velké množství informací a podnětů. Stejně tak veřejná správa řeší takové množství záležitostí, že kdyby měla o každé z nich nadstandardně komunikovat s občany, bude její činnost velmi neefektivní. Občan bude zahlcen žádostmi o vyjádření k tématům, které ho vlastně nezajímají. Proto je třeba nalézat témata a konkrétní skupiny občanů, která jsou pro zapojení veřejnosti důležitá.

Neexistuje snadný klíč výběru takových témat. Jejich výběr ovlivňuje velikost komunity, její nálada a postoje, ale i další okolnosti. Obecně se dají uvést náležité indikátory nutnosti zapojení veřejnosti:

- jde o strategické rozhodnutí (např. koncepce)
- jedná se o investici, která převyšuje stanovenou mez (zde jen velmi těžko určíme konkrétní hranici, protože pro každou komunitu je jiná)
- rozhodování se dotýká veřejného prostoru
- rozhodnutí se dotýká životního prostředí (řada těchto záležitostí je upravena zákonem)
- veřejnost projevila zájem o řešenou tematiku (např. stížnosti, či petice)

Princip partnerství na vzestupu

Přestože nemůžeme být stále spokojeni se stavem komunikace veřejnosti a veřejné správy, v posledních letech bylo v této oblasti učiněno mnohé. Pro Česko jsou velkým motorem pro vytváření místních či projektových partnerství finanční pobídky strukturální politiky EU. Realizace programu Leader, Equal, projekty Evropského sociálního fondu (ESF) podmíněné vznikem místních, či regionálních partnerství sice trpí mnohými chybami, ale dávají možnost vidět, že spolupráce mezi různými sektory společnosti je užitečný nástroj rozvoje.

Tzv. komunitní plánování sociálních služeb patří mezi jeden z přístupů, který k zájmu zapojování veřejnosti přispívá. Plánování sociálních služeb se zapojením komunity přišlo do České republiky na základě sdílení zkušeností z Velké Británie. Za příčiny jeho rozmachu můžeme označit skutečnost, že komunitní plánování sociálních služeb bylo zakotveno v legislativě upravující tuto oblast. Následně bylo možné na procesy plánování čerpat prostředky z ESF skrze regionální operační programy.

Po prvních pilotních projektech KPSS v Česku v letech 2000 – 2003 došlo k postupnému rozvoji a poté v druhé vlně 2005 – 2007 se strhla doslova lavina projektů komunitního plánování sociálních služeb. Jednalo se o procesy různého provedení i kvality. Během této doby se však ustálil metodický postup a ukázaly se dobré i horší přístupy.

Komunitní plánování sociálních služeb – inspirace pro další oblasti

Tato kniha si klade za cíl ukázat na příkladu komunitního plánování sociálních služeb, jak přistupovat ke strategickému plánování specifických oblastí se zapojením veřejnosti. Může být inspirací pro lepší strukturaci problému, aby bylo dosaženo optimálních výsledků. Komunitní plánování sociálních služeb je sice svázáno legislativním rámcem a specifickou metodikou, ale v podstatě shrnuje řadu osvědčených přístupů a postupů, které lze využít i v jiných tematických oblastech.

Pro větší názornost v druhé části knihy připojujeme několik příkladů dobré praxe projektů zapojení veřejnosti do plánování nějakého problému. Vybrané příklady jsou projekty oceněné v národním kole soutěže O lidech s lidmi v České republice. Díky zmíněnému rozmachu komunitního plánování sociálních služeb v Česku se tři ze čtyř příkladů týkají právě této oblasti.

Tato kniha vznikla díky úspěšným projektům oceněným v soutěži O lidech s lidmi a zkušenostem CpKP střední Čechy a střední Morava v oblasti komunitního plánování. Doufám, že přinese inspiraci pro další podobné projekty v zemích Visegradské skupiny.

Mgr. Ondřej Marek

Soutěž O lidech s lidmi

O LIDECH S LIDMI

cena za podporu místní demokracie
a spolupráci s NNO

Veřejná správa je oblíbeným cílem výtek a stížností. Přesto existuje řada municipalit a regionů, kde jsou realizovány projekty zaměřené na zapojení veřejnosti do rozhodování a otevřený přístup ke správě věcí veřejných. CpKP střední Morava a CpKP střední Čechy pořádají již 5. ročník soutěže O lidech s lidmi – Cena za podporu místní demokracie a spolupráci s NNO, která právě takové projekty oceňuje.

Cílem soutěže je podpořit aktivity věnující se účasti veřejnosti v regionálním rozvoji, ochraně životního prostředí, uplatňování principů Místní agendy 21 a trvale udržitelného rozvoje ve spolupráci s veřejností a nevládními neziskovými organizacemi (NNO). Dalším důvodem pořádání soutěže a následné konference je setkání úspěšných projektů, které provází výměna zkušeností mezi úředníky a zástupci měst při řešení obecních problémů a spolupráce s NNO. Tuto výměnu zkušeností se v současné době snažíme rozšiřovat i na mezinárodní úrovni zemí Visegradské skupiny. Projekt realizujeme spolu s týdeníkem české vlády Veřejná správa a partnery ze Slovenska, Maďarska a Polska.

Zapojování veřejnosti a zvyšování jejího podílu na rozhodování se ukazuje jako účelné při plánování v jakékoli oblasti. Metoda komunitního plánování uplatňovaná i v sociálních službách staví na zjištění názorů a potřeb různých zainteresovaných stran, tedy i veřejnosti. Jedině zapojením těch, kterým jsou sociální služby poskytovány nebo by jim mohly v budoucnu sloužit, můžeme zmapovat, s jakými obtížemi se setkávají, v čem potřebují podporu apod. Přímé, nezprostředkované vyjádření názorů může přinést alternativní pohledy na věc, připomenout dosud ne příliš rozpracovaná témata, nabídnout nová fakta nebo obohatit diskusi a nasměrovat ji k jiným podstatným bodům. Hlas veřejnosti je klíčový také jedná-li se o jiné sféry veřejného života, jak se o tom například hovoří v případových studiích v kapitole 4 této knihy. Na obecné rovině je možné konstatovat, že je-li proces zapojování veden tak, aby se podařilo dospět k hmatatelným výsledkům, dochází tím ke zhmotnění některých představ či naplnění potřeb části veřejnosti, což jednoznačně podtrhuje význam jejího zapojování. Z mnohých praktických zkušeností z plánování sociálních služeb také plyne, že tam, kde existuje systém zapojování veřejnosti a je využíván, lze dojít k všeobecně přijatelnějším a transparentnějším závěrům a konkrétním opatřením.

Motivovat a udržovat zájem veřejnosti o řešení tématu je mnohdy nelehkým úkolem vyžadujícím využívání různých způsobů zapojování. Zvláště někdy je zapotřebí využívat kreativní přístupy a o to cennější se pak zjištěné náměty mohou jevit. Díky informovanosti veřejnosti, možnosti vyjádřit názor, aktivně ho uplatnit při ovlivnění budoucnosti a vytváření jednotlivých námětů k realizaci ale jistě stojí za to věnovat činnostem spojeným se zapojováním veřejnosti dostatečné úsilí.

Tato kniha nabízí v jednotlivých případových studiích jak inspiraci z různě obsahově zacílených projektů aplikujících principy zapojování veřejnosti, tak i zevrubnější teoretický pohled speciálně na plánování sociálních služeb a roli veřejnosti v plánovacím procesu. Doufám, že se pro Vás stane zajímavým zdrojem, ať už usku- tečňujete nebo se chystáte realizovat projekty z oblasti sociálních služeb či jiného zaměření.

PhDr. Vladana Vasková
Odbor sociálních služeb
Ministerstva práce a sociálních věcí ČR

2

Zapojení veřejnosti do plánování sociálních služeb v České republice

Martina Macurová (Mirovská)

Každý z nás má své místo, kde se cítí být doma. A v Čechách to – dle mého názoru – platí o to více. Nejsme zvyklí měnit místo svého bydliště, stěhovat se za prací. Někteří z nás se za celý život nepřestěhovali nikdy, jiní jednou či dvakrát. O to více mne zaráží, jak málo umíme žít v komunitě, jak málo vnímáme věci veřejné jako naše společné, jak málo se k věcem veřejným umíme či chceme vyjadřovat, jak málo podporujeme život v komunitě a jak moc se musíme v současné době učit, co to komunita je.

A co to vlastně je?

Pokud sdílíme společné zájmy, máme společné potřeby či problémy, sdílíme všední život, chodíme do školy, do práce, žijeme v určité oblasti, obci, účastníme se vzájemných sociálních vazeb, přirozeným způsobem vytváříme komunitu.

Každý člověk má právo na plnohodnotný život ve své komunitě, v prostředí, které si sám zvolil, ve kterém se narodil, vyrostl.

V určitých životních situacích můžeme být z této komunity vyčleněni nebo se nám nemusí vůbec podařit se do ní začlenit. Důvodem může být např. zdravotní postižení, nezaměstnanost, nebo věk.

Sociální služby mají za úkol pomoci lidem udržet si své místo v komunitě, nebo ho znovu vytvořit. Každý máme právo na volbu, jak v této komunitě budeme žít a zda a jakým způsobem k tomu budeme využívat sociální služby.

Služby se musí přizpůsobit potřebám těch, kteří je využívají – a ne obráceně. Nemohou vznikat jako pouhý záměr poskytovatelů, s tím, že klienti se pak najdou.

Otázkou je, jak vytvořit sociální systém, který bude odpovídat potřebám těch, kterých se týká.

2.1 Co je komunitní plánování sociálních služeb

Na každém území, v každé oblasti, jsou poskytovány určité druhy sociálních služeb. Jejich nabídka je různě široká a dostupnost i kvalita odlišná. Pro zajištění dostupnosti kvalitních sociálních služeb, které jak rozsahem tak i typem odpovídají potřebám dané lokality, se v posledních letech v České republice využívá metody komunitního plánování sociálních služeb.

Metodu komunitního plánování lze použít v různých oblastech veřejného života. Obecně se jedná o metodu plánování za přímé účasti komunity, kdy za komunitu považujeme ty, kterých se daná oblast týká.

V oblasti sociálních služeb jsou komunitou uživatelé, poskytovatelé a zadavatelé sociálních služeb (obce, kraje, svazky obcí) a ostatní veřejnost dotčená sociálními problémy. Komunitní plánování sociálních služeb probíhá ve spolupráci se všemi, kterých se sociální služby týkají.

Posláním plánování sociálních služeb je zajištění dostupných a kvalitních sociálních služeb, které respektují potřeby jejich uživatelů.

Proto v komunitním plánování sociálních služeb zjišťujeme současný stav poskytovaných služeb a reálnou potřebu občanů daného území, a to vše v souladu s ekonomickými možnostmi obcí, demografickým vývojem a prioritami sociální politiky kraje a státu.

2.2 Historie plánování v ČR

V polovině 80. let minulého století byl bývalým Federálním ministerstvem sociálních věcí zpracován návrh normativ vybavenosti jednotlivých regionů službami sociální péče. Tyto normativy do praxe ovšem nikdy zavedeny nebyly. Byla zde obava z jejich zneužití a neefektivního vytváření sociálních služeb, bez vazby na reálnou místní potřebu, kterou je nutné určovat v sounáležitosti s místními specifiky, mírou urbanizace, věkovou, profesní, vzdělanostní a sociální strukturou obyvatelstva a nejrůznějšími sociologickými změnami ve společnosti – což normativy nedokážou.

Proces plánování sociálních služeb metodou komunitní byl v České republice zahájen na konci 90. let minulého století. Jeho rozvoj můžeme vnímat ve dvou liniích. Jednak v roce 1998 bylo započato plánování sociálních služeb ve městě Ústí nad

Labem, kde je v současné době přirozenou součástí veřejného života. Hlavním iniciátorem a koordinátorem aktivit v tomto regionu je Centrum komunitní práce.

Druhá linie v procesech plánování sociálních služeb byla nastartována za podpory MPSV v roce 1999 na základě britských zkušeností. V letech 2000 – 2003 probíhal pilotní česko-britský projekt – „**Podpora MPSV při reformě sociálních služeb**“. Část projektu zaměřená na plánování sociálních služeb probíhala v okrese Písek.

V dalších letech docházelo k postupnému rozvoji plánování sociálních služeb tzv. Komunitního plánování sociálních služeb (KPSS) na celém území ČR, někde rozvoj vyplýval ze samotné potřeby obcí, regionů, jinde byl podporován z krajské úrovně.

Vzhledem k nejednoznačné metodice (v té době neexistovala oficiální metodika) zpracovávání plánů a nedostatečné metodické podpore, byla kvalita plánů, jejich struktura a forma velmi různorodá, nekompatibilní a nejednotná. Z toho vyplynulo, že ne všechny nastartované procesy plánování dosáhly očekávaného výsledku a pouze na některých územích se podařilo vytvořit kvalitní strategie v oblasti plánování sociálních služeb, odrážející potřeby a možnosti komunity a jejich uvedení do praxe.

K druhému velkému rozvoji v plánování sociálních služeb došlo v letech 2005 – 2007. Jedním z důvodů tohoto rozvoje byla připravovaná verze nového zákona o sociálních službách¹.

V této verzi návrhu zákona se vztahovala povinnost vytvářet střednědobé plány sociálních služeb i nižším územním celkům než jsou kraje. Tato očekávaná povinnost byla jedním z motivujících prvků pro obce. Musely se připravit na tuto skutečnost a zahájit realizace procesů plánování sociálních služeb.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách vstoupil v účinnost 1. ledna 2007. Schválená verze zákona ukládá povinnost MPSV zpracovávat střednědobé plány rozvoje sociálních služeb za účasti krajů, zástupců poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb. Současně ukládá povinnost krajům vytvářet krajské střednědobé plány ve spolupráci s obcemi. MPSV má dále spolupracovat s Ministerstvem vnitra na optimalizaci dostupnosti místních veřejných služeb.

Obcím nakonec povinnost z tohoto zákona nevyplývá, mají prostor ke svobodnému rozhodnutí, zda budou či nebudou vytvářet obecní plány sociálních služeb.

Pokud chceme zajistit kvalitní strategii v oblasti sociálních služeb na národní úrovni a zajistit tak kvalitní výstupy v oblasti rozvoje a udržitelnosti kvality a efek-

1 Zákon č. 108/2006 o sociálních službách

tivity poskytování sociálních služeb, respektující potřeby samotných uživatelů sociálních služeb, je nutné podporovat procesy plánování na všech úrovních – nejenom národní či krajské, ale i obecní. Podpora tvorby obecních plánů je vložena na bedra jednotlivých krajských úřadů.

V současné době není určena jednoznačná struktura plánů. Existující doporučující metodické postupy a Kritéria kvality plánování sociálních služeb² jsou v současné době vnímány jako nástroj směřování ke kvalitě plánování sociálních služeb a vzájemné provázanosti obecních a krajských plánů.

Od roku 2007, kdy vstoupil v platnost zmiňovaný Zákon č. 108 Sb./2006 Sb., o sociálních službách, doznává systém poskytování sociálních služeb řadu zásadních změn. Tento zákon reaguje na vývoj v naší společnosti v posledních letech. Je v souladu s novými vývojovými trendy a respektuje základní principy rozvoje sociálních služeb definované Bílou knihou v sociálních službách³:

- **nezávislost a autonomii** pro uživatele sociálních služeb a ne jejich závislost na systému, okolí či blízkých osobách,
- podpora a rozvíjení **začlenění a integraci** uživatelů sociálních služeb a ne jejich exkluzi,
- **respektování potřeb** uživatelů sociálních služeb, jejich individuality při využívání jednotlivých služeb,
- **partnerství** v poskytování služeb je nezbytnou součástí, spolupráce, provázanost,
- **kvalita**,
- **rovnost** zamezení diskriminace jedné či druhé strany,
- **národní standardy, rozhodování v místě**.

2 Kritéria kvality plánování sociálních služeb, MPSV 2007

3 Bílá kniha, MPSV 2003, 52s

2.3 Východiska a principy plánování sociálních služeb v ČR

2.3.1 Východiska plánování sociálních služeb v ČR

Jednotlivé postupy a aktivity, které se v procesech plánování sociálních služeb konají, musí být v souladu jak s principy sociální politiky Evropské unie, tak i sociální politiky České republiky.

Cílem plánování sociálních služeb je naplňování hlavních cílů a principů sociální politiky ČR a EU.

Na úrovni Evropské unie je sociální politika a její plánování vymezena těmito dokumenty:

- **Amsterodamská smlouva**

Zde je sociální politika EU zakotvena v hlavě XI. články 136 – 145. Amsterodamská smlouva byla podepsána v říjnu 1997 a v platnost vstoupila v květnu 1999.

- **Lisabonský proces**

Od roku 2000 se sociální politika EU řídí Lisabonským procesem.

„Státy EU se stanou do roku 2010 nejkonzistentnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného růstu s více a s lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností.“

Účast České republiky v Lisabonském procesu byla oficiálně vyhlášena v dokumentu „Strategie směrem k rozšíření EU“ v listopadu 2001. Do procesu jsme se skutečně zapojili až v březnu roku 2003.

- **Evropský sociální program**

V rámci Evropského sociálního programu pro období 2005 – 2010 byly stanoveny 2 základní cíle:

- (i) cesta k plné zaměstnanosti
- (ii) soudržnější společnost: boj proti chudobě a rovné příležitosti pro všechny

Na úrovni České republiky je sociální politika (a její plánování) vymezena těmito dokumenty:

- Národní akční plán sociálního začleňování
- Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004 – 2006
- Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2006 – 2008
- Evropská sociální charta

- Bílá kniha v sociálních službách
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Usnesení vlády ČR č. 824 ze dne 1. září 2004

Na úrovni jednotlivých krajů a obcí je sociální politika vymezena těmito dokumenty:

- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích
- Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- Zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení č. 114/1988 Sb.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Je nutné zmínit i dokumenty, kterými jsou kraje a obce vázány – a to je Evropská sociální charta, Listina práv a svobod a Ústava ČR.

2.3.2 Principy plánování sociálních služeb ČR

Plánování sociálních služeb u nás prošlo sice krátkým vývojem, ale zato velmi intenzivním. Principy, kterými se v současné době inspirují procesy plánování sociálních služeb na doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí, vyplývají z několikaleté práce týmu odborníků, která vyústila v realizaci dvouletého projektu „*Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb*“. Projekt byl realizován v letech 2005 – 2007.

Princip triády

Na všech úrovních procesu plánujeme za účasti těch stran, kterých se daná oblast týká. Minimálně mluvíme o třech stranách:

- uživatelé sociálních služeb
- poskytovatelé sociálních služeb
- zadavatelé

V rámci metody komunitního plánování mluvíme nejen o zapojování uživatelů sociálních služeb, ale také o zapojování široké veřejnosti. Pod tímto pojmem vnímáme jak veřejnost dotčenou, to jest uživatele sociálních služeb, tak i veřejnost, které se poskytování sociálních služeb přímo nedotýká, ale služby se stávají součástí jejich života - jsou poskytovány v jejich okolí, jejich nejbližším.

Princip rovnosti

Princip zohledňuje právo každého občana vyjadřovat svůj názor k věcem veřejným a to v rovném postavení ve všech jednáních.

Princip skutečných potřeb

Plán sociálních služeb vychází z aktivního zjišťování skutečných potřeb všech zúčastněných stran.

Princip dohody

Během plánování vzniká dohoda zúčastněných stran, jejíž obsahem je definovaný cíl, způsob a postup realizace.

Princip „Vše je veřejné“

V rámci procesu plánování sociálních služeb plánujeme věci veřejné, tudíž jak informace o jeho průběhu, tak i jednotlivé výstupy plánování, jsou aktivně zveřejňovány. Veškerá jednání jsou veřejná.

Princip dosažitelnosti řešení

Plánované aktivity musí být nejenom v souladu s představami lidí, ale i v souladu s finančními a technickými možnostmi dané oblasti.

Princip cyklického opakování

Plánování je cyklický proces, kdy jednotlivé fáze na sebe plynule navazují a dochází k pravidelnému monitoringu na různých úrovních.

Princip kompetence účastníků

Princip je postaven na profesionalitě a kompetentních účastnících procesu. Všechny články procesu mají stanovené jasné povinnosti, zodpovědnost a pravomoci.

Princip přímé úměry

Průběh procesu plánování je stejně důležitý, jako jeho výstup. Výstup procesu – tedy kvalita plánu, vnímaného jako společné dohody o budoucí podobě sociálních služeb, je přímo úměrná kvalitě procesu, který vede k dosažení této dohody.⁴

2.4 Postupy v procesech plánování obvyklé v ČR

Postupy v procesech plánování v České republice se v průběhu posledních deseti let rozvíjely a docházelo k jejich postupnému upřesňování a metodickému ujasňování mezi několika desítkami odborníků.

Důležitou tečkou v současné době je ukončení projektu *„Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“*, realizovaného na základě veřejné zakázky MPSV v letech 2005 – 2007. V rámci projektu byly vytvořeny mimo jiné *„Metody pro plánování sociálních služeb“*. Na vzniku této metodiky se podílelo několik desítek odborníků z oblasti plánování. Metodiky obsahují ověřené a doporučující postupy pro zavádění metody plánování sociálních služeb v každé obci či kraji, které je ovšem vždy potřeba přizpůsobit místním specifikům.

Postupy metody komunitního plánování sociálních služeb lze rozdělit do čtyř fází:

a. fáze přípravná

V této fázi probíhají první kroky při rozhodování, zda, proč a jak zahájit proces plánování sociálních služeb na daném území. Podnět může přijít jak ze strany zadavatele, tak ze strany poskytovatelů nebo uživatelů sociálních služeb. Základem úspěchu v plánování je jasně deklarovaná politická podpora, ale nezbytné jsou i další jasná zadání:

- na jakém území proces bude probíhat,
- jaký je očekávaný výstup,
- na jaké období plán vytváříme.

Pokud mluvíme o určení území v menších územních jednotkách než je kraj, jsou možné různé varianty: např. území obce, spádové oblasti, svazek obcí, mikroregion aj. Je nutné ovšem mít na mysli skladebnost jednotlivých plánů na krajské úrovni, zamezení vytváření tzv. hluchých míst.

V této fázi probíhají první kroky při tvorbě organizační struktury, zapojování veřejnosti, uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb do celého procesu. Dále při tvorbě vize a poslání plánování sociálních služeb. Vize a poslání jsou stanoveny na začátku procesu, v ostatních aktivitách se pokračuje v rámci celého procesu plánování, nelze říci, že jsou v některé fázi uzavřené.

b. fáze analytická

V této fázi procesu dochází ke zmapování současného stavu a k ujasnění, kde se nacházíme. Dochází k analýze dat potřebných pro realizovaný proces. Nelze jednoznačně určit, co se má či nemá v této fázi mapovat, je nutné vycházet z po-

⁴ Metodiky pro plánování sociálních služeb, CpKP 2007

třeb daného území a u všech zjišťovaných dat mít jasnou představu o tom, co nás vede k jejich zjišťování a jak je v následujících částech využijeme.

Popis

Obecným východiskem je socio-demografická analýza daného území, která obsahuje např. počet obyvatel, složení obyvatelstva, míru nezaměstnanosti, kriminalitu, porodnost/úmrtnost, strukturu skupiny osob se zdravotním postižením a jiné.

Důležitou součástí je popis současného stavu v oblasti sociálních služeb, analýza existujících zdrojů, zmapování poskytovatelů těchto služeb. Důležité je rovněž znát typy poskytovaných služeb, jejich rozsah, kapacitu, základní identifikační údaje, personální zajištění, způsoby financování, zdroje financování a současně jejich ekonomické vyhodnocení.

Zásadní součástí je zjišťování potřeb samotných uživatelů sociálních služeb. Forma je zvolená vždy na základě cílové skupiny, kde dojde ke zjišťování potřeb a forma je přizpůsobena jak cílové skupině, tak našim možnostem a specifikům dané oblasti.

c. fáze strategická

Úkolem strategické části je hledání způsobů uspokojování potřeb a vytvoření strategie (plánu) zajišťování a rozvoje sociálních služeb, stanovení povinností jednotlivých subjektů, určení způsobů sledování a vyhodnocování plnění plánu.

d. fáze realizační

Fáze realizační je ve většině procesů jedna z nejvíce očekávaných. Přichází okamžik realizace strategie, záměrů, řešení popsanych potřeb.

Jednotlivé fáze jsou úzce provázané a přirozeně se prolínají. Nelze je striktně oddělit. Jejich průběh je ovlivněn místními specifiky, zvolenými dílčími postupy, reakcemi na ně a jejich úspěšností.

Při dalším opakování plánování pak splývá fáze přípravná s fází vyhodnocovací a monitorovací.

Zapojování jak uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb, tak i široké veřejnosti, probíhá napříč všemi fázemi. Stejně jako zjišťování potřeb, které se neváže pouze na analytickou fázi, ale je nezbytné ho provázat s vývojem v rámci plánování. Veškeré kroky se dějí ve spolupráci všech zúčastněných stran.

Plán rozvoje sociálních služeb chápeme jako výsledek cyklického procesu plánování.

2.4.1 Určení poslání a vize sociálních služeb

Pro naplnění společného plánu, tj. závazné dohody mezi všemi stranami, je nutné si vyjasnit společnou představu výstupu celého procesu v podobě poslání a vize.

Poslání

V poslání vyjadřujeme důvody, které nás vedou k tvorbě plánu, proč volíme právě tento způsob plánování. Dochází k ujasnění základních pojmů, ujasnění daného plánovaného území, ujasňujeme si co vnímáme pod pojmem sociální služby, jaké jsou naše role v systému sociálních služeb, a kde se naše role potkávají.

Vize

Při společném vytváření vize si sdělujeme, jaký má být výstup celého procesu, čeho chceme dosáhnout na konci období, pro které je plán tvořen. Vize nám dává možnost nahlédnout do budoucnosti, definovat ideální představu, ke které se chceme v průběhu plánování dostat, jaká jsou naše přání a jak si přejeme, aby v budoucnu systém sociálních služeb na našem území vypadal.

Veškeré kroky, které v rámci plánování jsou vykonávány, vedou právě k naplnění této vize.

Časové zařazení ve fázích procesu

K ujasnění poslání a vize dochází ve většině případů v přípravné fázi, kdy si skupina iniciátorů procesu ujasní, jakým způsobem a kam chce dospět.

● Zkušenost z praxe

Někdy může být stanovení poslání a vize součástí až druhé fáze – analytické, kdy vznik poslání a vize vychází ze zkušeností a kompetencí nabytých v přípravné fázi, kdy je již zmapovaná současná situace v oblasti sociálních služeb.

● Zkušenost z praxe

Přestože některé okolnosti mohou působit jasně a můžeme považovat jejich ujasnění či prodiskutování za bezpředmětné, je dobře se tomuto ujasnění věnovat. Například termín sociální služba v ČR upravuje od roku 2007 zákon o sociálních službách, a tradiční vnímání sociální služby se s tím oficiálním nemusí shodovat.

◆ Doporučení

Všichni účastníci procesů nebývají většinou orientovaní ve všech oblastech, mohou se orientovat pouze v úzce zaměřeném tématu a vnímání některých pojmů může být tímto ovlivněno. Proto doporučujeme se věnovat vyjasnění pojmů.

2.4.2 Zajištění politické podpory procesu plánování

Politická podpora je nezbytným základem procesů plánování sociálních služeb. Procesy realizované bez politické podpory představitelů plánovaného území ztrácejí význam.

Postup

Politickou podporu vyjadřuje město/obec/kraj usnesením zastupitelstva či rady města/obce/kraje.

Usnesením zastupitelstva nebo rady se město/obec/kraj v úvodu procesu zavazuje k vytvoření komunitního plánu sociálních služeb.

Závěrečný výstup – komunitní plán sociálních služeb – schvaluje město/obec/kraj opět usnesením zastupitelstva nebo rady.

● Zkušenost z praxe

U nás se setkáme s častou formalizací politické podpory. Daná oblast má sice usnesení deklarující politickou podporu, ale jinak je politická účast v celém procesu nulová.

Vznik kvalitního komunitního plánu sociálních služeb, ale jeho nepřijetí na politické úrovni či přijetí pouze formální a nezačlenění do celkové strategie dané oblasti, zapříčiní jeho neuvedení v život.

◆ Doporučení

• V rámci procesů plánování sociálních služeb je nutné zajistit komunikaci mezi všemi stranami, kterých se daná věc týká. Právě politická podpora a účast názorů a informací z této strany je nedílnou součástí kvalitního průběhu procesu.

• Je velmi vhodné provázat politickou podporu s konkrétní osobou, garantem, který bude nositelem informací pro město/obec/kraj a bude přinášet názory a připomínky města/obce/kraje do jednání, a zajistit jeho zastupování města/obce/kraje v rámci procesu - například pověřením rady města/zastupitelstva obce či kraje.

2.4.3 Řízení procesu, kompetence a povinnosti

Základní požadavky

Zajištění **koordinace**, **garance** procesu a **metodického vedení** v rámci procesu je nezbytností.

Řízení procesu zároveň vyžaduje vytvoření **organizační struktury**, která bude zohledňovat principy komunitního plánování (viz výše).

Zároveň je organizační struktura jedním z nástrojů pro kvalitní **zapojení všech stran** v procesu.

Organizační strukturu je nutné vždy přizpůsobit potřebám dané lokality, zvyklostem a místním podmínkám.

Postup

Pro vytvoření kvalitní struktury je nezbytné dodržovat základní principy plánování sociálních služeb – kompetence účastníků, rovnost a princip zapojení všech zúčastněných stran – triády.

Proto při vzniku organizační struktury klademe důraz na vedení dialogu, zapojení partnerů, společný konsensus – a to jak v horizontální tak ve vertikální

rovině. I organizační struktura se v průběhu procesu vyvíjí a přizpůsobuje se. Nelze určit časový sled vzniku jednotlivých článků, prolínají se, některé vznikají, jiné zanikají a naopak.

Je však vždy nutné mít stanoveny povinnosti a práva jednotlivých článků, způsoby komunikace a další postupy dle potřeby procesu. Pro transparentnost doporučujeme vše písemně zaznamenat a zveřejnit.

Koordinace, garance a metodické vedení

• Koordinátor procesu

Jedná se o výkonnou, manažerskou roli. Předpokládá znalost místního prostředí, kompetence v oblasti plánování sociálních služeb, koordinační schopnosti, komunikativnost. Vhodná je i orientace v systému sociálních služeb.

Ve většině případů tuto pozici nazýváme místní koordinátor KPSS.

● Zkušenost z praxe

Například na úrovni obce je začlenění koordinátora **do struktury obecních úřadů** různé. Jsou zkušenosti jak s jeho působením v oblasti přenesené působnosti, tak v oblasti samosprávy, kdy se stává součástí kanceláře starosty.

◆ Doporučení

Začlenění koordinace procesu do oblasti samosprávy považují za efektivnější a podporující udržitelnost celého procesu a jeho začlenění do celkové strategie obce, města či dané oblasti. Důvodem je to, že samotný proces plánování spadá do oblasti působnosti samosprávného celku.

• Garant procesu

Jde o osobu, která je konkrétním nositelem politické podpory (viz kapitola 2.4.2).

Garanta je nutné zapojit do organizační struktury. Jedná se o nezbytného člena, který celému procesu dodává jistotu a zajišťuje kvalitní přenos informací mezi politickou reprezentací obce, kraje či svazku obcí.

• Metodické vedení

Metodik by měl být odborníkem v oblasti znalosti principů a metod plánování sociálních služeb.

Metodik zajišťuje vedení procesu k očekávanému výsledku.

◆ Doporučení

Je nutné spolupracovat jak s místními, tak i s externími odborníky.

Místní odborníci vnášejí přímou zkušenost sociálních služeb v dané oblasti, zatímco externí odborníci jsou přizváni většinou jako facilitátoři, nebo znalci v oblasti plánování, sociologie, nebo monitoringu.

Spolupráce s odborníky může probíhat formou vzdělávání místního týmu, konzultací nebo supervizí.

Organizační struktura procesu

U nás je dost často tato část bagatelizována, jsou využívány struktury vzniklé v rámci procesů jiných území, netvoří se společně se samotnými účastníky, případně je organizační struktura procesu daná direktivně. Důsledky se objevují jak v nejasné pozici jednotlivých stran, tak i v neprovázanosti jednotlivých aktivit či špatnému přenosu informací.

◆ Doporučení

Doporučujeme k vytvoření organizační struktury procesu plánování sociálních služeb využívat místní odborníky a zohledňovat místní potřeby.

Řídící skupina

Celý proces je nezbytné řídit. Podstatou řízení procesu je **rozhodování** o volbě jednotlivých postupů a schvalování jednotlivých výstupů.

Řídící pozice je v kompetenci těch, kteří se na procesu aktivně podílejí, v **souladu s principy** komunitního plánování sociálních služeb. Je nutné myslet na princip účasti všech stran, kterých se proces dotýká. A také na jejich kompetence.

Na úrovni řízení procesu se prolínají činnosti uvedené v předešlé části – **koordinační, garanční i metodické**.

Proto, aby byly zajištěny všechny funkce na řídicí pozici, ve většině případů vzniká tzv. **řídící skupina**⁵.

Pracovní skupiny

Další částí organizační struktury jsou pracovní skupiny. Je nezbytné, aby v rámci procesů vznikaly v souladu s principy plánování sociálních služeb – mimo

⁵ Používají se i jiné termíny - např. koordinační skupiny, koordinační komise, řídicí komise, jejich role je podobná, pouze přizpůsobená místním specifikům.

jiné princip triády, rovnosti, skutečných potřeb a dohody. Základem úspěchu je smysluplnost jejich existence a efektivní využití aktivity členů.

Časové zařazení do fází procesu

Vznik pracovních skupin je v rámci jednotlivých obcí, měst či oblastí časově zařazen různě – nelze určit kdy mají či nemají vznikat.

- Zkušenost z praxe
- Je běžné tvořit pracovní skupiny ve fázi analytické, kdy je zapojujeme do sběru dat, informací o typu poskytovaných sociálních služeb, případně dotazníkových šetření.
- Dále je dobrá praxe s jejich působením v části strategické, kdy jsou zaměřeny tématicky dle stanovených prioritních oblastí a dochází ke společnému vytváření strategie v oblasti sociálních služeb a ke společnému hledání řešení.

Obr. 1: Příklad organizační struktury

Zdroj: Metodiky pro plánování sociálních služeb, Praha, 2007.

2.4.4 Popis současného stavu sociálních služeb v území

Pro vytvoření kvalitního plánu sociálních služeb je nezbytné zmapovat současný stav – tj. definovat, kde se nacházíme:

- charakterizovat území
- obyvatelstvo
- rozsah a formu poskytovaných sociálních služeb
- finanční situaci
- potřeby uživatelů služeb
- představy poskytovatelů
- názor veřejnosti

Popis současného stavu v oblasti sociálních služeb slouží jako základ pro nestranný a aktuální zdroj informací, při hledání společného konsensu.

Aktivity

V rámci popisu současného stavu probíhají tyto aktivity:

- demografická analýza, strukturou odpovídající potřebám vznikajícího plánu
- sběr dat zaměřených na oblast sociální, strukturou odpovídající potřebám daného území

◆ Doporučení

Tuto část analýzy je vhodné průběžně aktualizovat. V průběhu procesu se mohou objevit oblasti, na které analytická část nebyla zaměřena, nevědělo se o daném problému či neproběhly analýzy v dostatečné hloubce. Vždy je prostor k doplnění.

- mapování poskytovatelů sociálních služeb
- zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb
- finanční analýza

Postup

Máme několik možností jak zmapovat současný stav.

1. Na základě vlastních možností, schopností a zkušeností. Vycházet z vlastních personálních zdrojů, místních odborníků, poskytovatelů sociálních služeb, dobrovolníků nebo pracovních skupin za tímto účelem vytvoře-

ných. Nedílnou součástí je zapojení státní správy – odboru sociálních věcí a dalších relevantních institucí.

2. Zadání zmapování odborné firmě, která na základě našeho zadání, případných kontaktů na relevantní instituce, zmapuje současný stav.
3. Kombinace obou předešlých metod, kdy sběr dat proběhne v rámci plánované oblasti a jejich zpracování je zadáno odborné firmě.

● Zkušenost z praxe

Nelze říci, která možnost je u nás preferovanější. Každá má svá úskalí. Neodborný sběr dat na místní úrovni nezajistí kvalitní podklad pro strategickou část, na druhou stranu odborný vstup z venku, neznalý místních specifik, dost často nemá možnost získat data odpovídající místním specifikům a vznikne popis současného stavu, který je postavený pouze na tzv. tvrdých datech či nepřesných a dílčích údajích z daného území.

◆ Doporučení

- Z mé zkušenosti vyplývá, že kombinace obou těchto metod je vhodným řešením, kdy dojde ke spojení odborného potenciálu (dodavatelská firma, metodici plánování sociálních služeb) a sběru dat místními účastníky procesu, respektování místních specifik a využití odborného potenciálu v místě.
- Pro zapojení externích odborníků je nutné jasně definovat zakázku. Musíme vědět, co chceme zpracovat - např. vypracovat dotazník zaměřený na určitou cílovou skupinu na základě zadání, které v rámci řídicí nebo pracovní skupiny vytvoříme, zpracování demografické analýzy apod.
- Odbornost a kompetence k jednotlivým krokům v rámci procesů je pro kvalitní a efektivní průběh procesů velmi důležitá. Pokud při realizaci některých aktivit nemáme dostatek odborných znalostí či zkušeností, je zapojení externích odborníků žádoucí. Je pak na zadavateli určit míru externí spolupráce a upřesnit jasné zadání na základě potřeb.
- Při zapojování externích odborníků je nezbytné, aby jejich odbornost byla propojena se znalostmi principů plánování sociálních služeb. Případně aby byly aktivity vykonávány pod odborným vedením metodiků plánování sociálních služeb.

2.4.5 Určení prioritních oblastí, opatření a aktivit plánu sociálních služeb

Jedním z klíčových rozhodnutí je určení prioritních oblastí (dále priorit), na které se v plánovaném období zaměříme. Jejich stanovení v oblasti sociálních služeb je velmi citlivým tématem. Prolínají se zde potřeby uživatelů sociálních služeb, snaha nabídnout jim veškeré potřebné služby v požadované kvalitě a rozsahu a na straně druhé omezení finančních i kapacitních možností dané oblasti. Při jejich stanovení je nutné respektovat národní a krajské priority rozvoje sociálních služeb, a také vycházet z vize stanovené na samém počátku procesu. Naším cílem je naplnění této vize a vytyčené priority musí s touto vizí korespondovat.

● Zkušenost z praxe

Stanovení priorit se pro účastníky procesu stává konkrétní a uchopitelnou aktivitou a je velmi důležité zvolit takovou techniku, která umožní společný konsensus. Dosažení konsensu v této fázi je někdy náročné – vzhledem k osobním zájmům, které se v této fázi projeví možná více než v jiných. Stanovené priority určí směřování nejenom rozvoje, ale i udržení stávajícího stavu a zejména finančních toků v sociální oblasti v dané lokalitě na několik dalších let. Snaha prosadit mezi tyto priority konkrétní záměry poskytovatele či potřebu uživatele sociálních služeb, bez ohledu na jejich reálnou potřebu, je pochopitelná a je nutné s ní pracovat a eliminovat ji.

Techniky k určení prioritních oblastí

Jednou z možných technik, u nás velmi často používanou pro stanovení prioritních oblastí, je SWOT analýza.

◆ Doporučení

Stanovení prioritních oblastí vnímám jako jednu z aktivit, kde je vhodné využít ke spolupráci nezávislé odborníky, kteří nám mohou pomoci ve vyhodnocení rizik či v řízení diskusí na toto téma - vzhledem k zaujatosti těch, kteří se v procesu pohybují.

Opatření a aktivity

Jednotlivé priority jsou rozpracovány do konkrétních opatření. Rozpracování většinou probíhá v jednotlivých pracovních skupinách, které vznikly právě za účelem stanovení priorit. Postup vychází z technik strategického plánování.

Opatření upřesňují a zaštitují soubor aktivit, navržených v jejich rámci.

Aktivity by měly obsahovat minimálně tyto body:

- stručný popis opatření, jeho zdůvodnění
- cíl
- formu dosažení cíle, postup jeho realizace
- harmonogram
- určená zodpovědnost za realizaci
- finanční rámec, včetně možných zdrojů financování
- způsob monitorování realizace

2.4.6 Postup zpracování plánu se zapojením veřejnosti

Jedním z důležitých výstupů celého procesu je vznik samotného dokumentu – „**Komunitní plán sociálních služeb**“ – strategického dokumentu dané oblasti. V poslední době se ovšem více používá termín „**Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb**“.

Tento dokument vzniká postupně a komunita se do jeho vzniku zapojuje průběžně.

◆ Doporučení

Dílčí části dokumentu (např. poslání a vize, organizační struktura, popis současné situace, priority, opatření a aktivity) jsou během svého vzniku předkládány jak politickým představitelům dané oblasti, tak i samotným účastníkům procesu a široké veřejnosti k připomínkování a následnému odsouhlasení.

Není zajištěn pouze předpoklad schválení celého dokumentu při jeho závěrečném předložení politickým představitelům dané oblasti, ale i další akceptace a postup.

2.4.7 Struktura dokumentu

Struktura dokumentu není jednoznačně dána. Odvíjí se od zvoleného postupu a také potřeby zjišťování konkrétních dat. Cílem dokumentu je představit dosa-
vadní průběh, prezentovat zjištěná fakta a navrženou strategii.

◆ Doporučení

Důležité je, aby ze struktury dokumentu bylo zřejmé, **za jakým účelem** plán vznikal, **jakým způsobem** se k jednotlivým závěrům či návrhům došlo a na základě jakých skutečností.

Návrh struktury plánu:

- účel vzniku plánu
- průběh jeho vzniku
  - o metodologie zpracování
  - o časový průběh
  - o organizační struktura

Analytická část

- demografické údaje
  - o základní popis území
  - o struktura obyvatelstva, nezaměstnanost, případně demografická prognóza atd.
- analýzy v sociální oblasti
  - o speciální analýza zaměřená na sociální oblast dle potřeb daného území a prioritních oblastí – např. bezbariérové bydlení, problematika dětí a mládeže, kriminalita nezletilých apod.
  - o analýza poskytovatelů sociálních služeb
  - o finanční analýza

- analýzy potřeb uživatelů sociálních služeb

Strategická část

- prioritní oblasti
  - o rozpracování do opatření, aktivit
- monitorovací ukazatele

2.4.8 Monitorování realizace plánu a vyhodnocení

Monitorování realizace plánu je nezbytnou součástí každého plánovacího procesu. Jeho způsob je v ideálním případě zabudován do schváleného plánu a je potřeba s ním v průběhu realizace pracovat a přizpůsobovat ho situaci. Informace, které z monitorování vyplývají, je nutné aktuálně zpracovávat do návrhů dalších aktivit, nebo jejich realizaci přizpůsobovat výstupům z monitoringu.

Postup

Priority jsou monitorovány a vyhodnocovány v rámci revize stávajícího plánu, v rámci dalšího cyklu procesu plánování sociálních služeb. Cílem je zjistit změny v prioritní oblasti – zda navržené opatření a aktivity vedou k efektivnímu a účinnému řešení.

Monitorováním a vyhodnocováním opatření a aktivit zjišťujeme, zda jejich přijetí vedlo k optimálnímu řešení jednotlivých priorit.

Závěrečné vyhodnocení se realizuje po uplynutí období, na které byl plán vytvořen. Vyhodnocením stávajícího plánu se dostáváme do dalšího plánovacího cyklu a do přípravy další verze plánu⁶.

Volba vhodného systému monitorování a vyhodnocování je základem úspěchu při zpětné vazbě, která zjišťuje úspěšnost realizace KPSS. Získáme tak informace o tom, zda nás zvolená cesta dovedla k vytyčenému cíli, k naplnění určené vize, nebo jestli jsme se od ní odklonili. Díky principu cykličnosti procesu plánování můžeme na neúspěchy v realizaci či na změny, ke kterým v průběhu realizace dojde, reagovat v dalším plánovacím cyklu.

2.5 Přínosy plánování sociálních služeb

Rozšířením plánování sociálních služeb „komunitní“ metodou získává obec, region, kraj (a v neposlední řadě i stát) kvalitní síť sociálních služeb, flexibilně reagující na změny v této oblasti.

Systém sociálních služeb je vytvořen díky plánování, vycházejícímu z nejnižší možné úrovně, podle existujících a očekávaných potřeb. A to v požadované kvalitě a respektující místní specifika.

Krajské plány rozvoje sociálních služeb mají kvalitní podklad pro svůj vznik a jsou následně schopny reagovat na dostupnost služeb i na krajské úrovni.

Vytváří se transparentní systém efektivního vynakládání finančních prostředků na potřebné a kvalitní služby.

Přínosy realizace můžeme shrnout do následujících bodů:

- vznik kvalitního, efektivního, dostupného a transparentního systému poskytování sociálních služeb vycházející z potřeb a možností daného území
- zapojení všech účastníků systému sociálních služeb do příprav a realizace plánu rozvoje sociálních služeb (zvyšuje se identifikace s obcí) a to především uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb a zadavatele
- potřeby uživatelů sociálních služeb se odrážejí ve směrování sociální politiky daného území
- dochází k financování jen potřebných služeb
- spoluúčast na věcech veřejných, podpora komunity, posilování místního partnerství
- zvyšování informovanosti o sociální problematice
- rozvoj informovanosti o problematice poskytování sociálních služeb a jejich nabídce
- podílení se na tvorbě sociální politiky na všech úrovních – národní, krajské a obecní
- podpora užší spolupráce poskytovatelů sociálních služeb a zadavatele
- možnost prezentování sociálních služeb a jejich kvality jak na obecní tak na krajské úrovni
- zviditelnění problematiky sociálního vyloučení

⁶ Metodiky pro plánování sociálních služeb, MPSV 2007

2.6 Současný stav – rozsah plánování sociálních služeb

Na začátku roku 2008 mělo všech 14 krajů vytvořeno „Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb“ (KSPRSS). Tyto plány měly dle zákona vznikat ve spolupráci s obcemi daného území kraje, dále se zástupci poskytovatelů sociálních služeb a se zástupci osob, kterým jsou sociální služby poskytovány.

● Zkušenost z praxe

- Většina krajů se snažila tuto povinnost respektovat, ale v časovém úseku, vyčleněném na jejich vytvoření, šlo této povinnosti velmi těžko dostat. Pouze některé kraje, kde plánování probíhalo již v předešlých letech, jako např. kraj Královéhradecký, měly možnost tuto podmínku zákona, alespoň částečně, naplnit. Uvádím částečně vzhledem ke skutečnosti, že přestože jsou kraje, kde probíhalo plánování v předešlých letech, nikde se nepodařilo realizovat ho na celém území kraje, ve všech obcích s rozšířenou působností. Tudíž podklady pro tvorbu plánu nebyly úplné.
- Většina krajů zahájila procesy plánování na krajské úrovni koncem roku 2006 nebo dokonce až na začátku roku 2007. Metodiky pro plánování měly finální podobu až v únoru 2007, dostupné plány jednotlivých obcí byly proto velmi různorodé. Různorodost se promítala jak do jejich struktury, metodiky vzniku, míry zapojení jednotlivých článků apod. Využití těchto plánů pro tvorbu krajských bylo dost často nereálné.
- Kraje k povinnosti tvořit KSPRSS přistupovaly různě, některé čekaly až na začátek roku 2007, jinde předcházely vzniku krajského plánu realizace různých projektů, vedoucích k vytvoření analytických podkladů, nebo podpora komunitního plánování na obecní úrovni.

Metodická podpora

V průběhu roku 2007 již na všech krajských úřadech působili **koordinátoři** plánování sociálních služeb, případně osoby, které mají část pracovního úvazku na tuto koordinaci určenou.

Současně od února roku 2007 začaly v každém kraji působit **vyškolené týmy metodiků a vzdělavatelů**, které získaly akreditaci ke své činnosti v rámci veřejné zakázky „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“. Jedná se o odborníky, kteří byli do vzdělávání vybráni z řad odborníků se zkušenost-

mi z plánování sociálních služeb, s poskytováním sociálních služeb a z jiných souvisejících oblastí. V každém týmu byl vždy vyškolen jeden zaměstnanec krajského úřadu s cílem provázat činnost tohoto týmu s aktivitami krajských úřadů. Tyto týmy byly ve většině případů zapojeny do tvorby prvních verzí krajských plánů v rámci svého území.

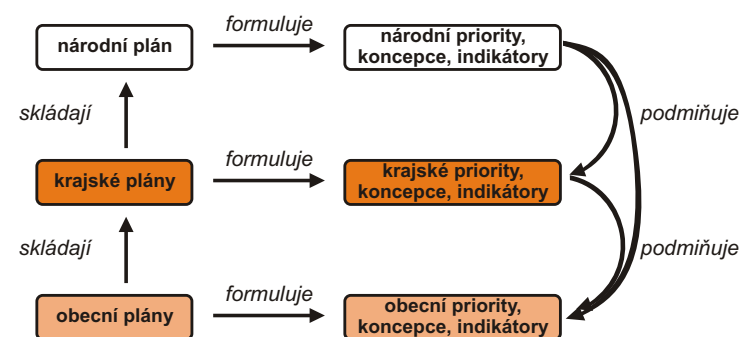
Je zřejmé, že současné krajské plány nemohou odrážet přesné potřeby v sociální oblasti, ale rozhodně jsou vnímány jako dobrý začátek dlouhodobého procesu, který byl u nás nastartován. Další vývoj ukáže, jak fungční systém se nám podaří vytvořit.

2.6.1 Skladebnost plánů

Sklopebnost jednotlivých úrovní plánu je pro vznik kvalitního systému plánování sociálních služeb nezbytná.

V současné době směřuje podpora plánování ke vzniku skladebnosti plánů, kterou znázorňuje následující zobrazení.

Tabulka č. 1: Schéma skladebnosti

Zdroj: Návrh systému metodické podpory plánování sociálních služeb

Úrovně plánování

Můžeme sledovat tři úrovně plánování – obecní, krajskou a národní. Na každé úrovni jsou formulovány priority, koncepce a indikátory. Při tvorbě obecních priorit je nutné respektovat krajské a národní priority, při vytváření krajských priorit – na základě obecních – je nutné vycházet z národních priorit, daných zákonem. Provázanost jednotlivých činností vede k naplňování národních priorit.

Subsidiarita a skladebnost

Tato struktura skladebnosti vychází ze skutečnosti, že plány na nižších než krajských úrovních vznikají na území kraje tak, že ve výsledku je možno je složit do celku – území kraje.

V současné době probíhá plánování v různých územních celcích a zajištění skladebnosti je otázkou dalšího vývoje.

● Zkušenost z praxe

Některé obce s rozšířenou působností mají plány rozvoje sociálních služeb pouze za území obce a ne na oblast, která spadá v jejich působnost, což narušuje zmíněnou skladebnost těchto plánů v rámci území kraje. Tuto skutečnost si již jednotlivé obce začínají uvědomovat – ani ne tak z důvodu potřeby skladebnosti plánu jednotlivých krajů, ale z potřeby partnerství a spolufinancování služeb, jejich zefektivnění a využití zkušeností s jejich poskytováním na větším území.

Problém bílých míst

Jednou z dalších otázek, které se na krajské úrovni otevírají, jsou tzv. bílá místa v typu poskytovaných služeb, která mohou při zpracování krajských plánů na základě obecních vznikat.

◆ Doporučení

Určité typy služeb pro specifické skupiny uživatelů se na obecních úrovních nestávají prioritami a je nutné na ně myslet na krajských úrovních, vytvářet analýzy daných oblastí na krajské úrovni a hledat společné řešení ve spolupráci s jednotlivými obcemi či okolními kraji.

2.6.2 Vzdělávání v oblasti

Pro kvalitní průběh procesů plánování sociálních služeb je nutná kompetence všech účastníků procesů.

Každý účastník v procesu potřebuje odlišnou míru znalostí a dovedností dané problematiky.

◆ Doporučení

Pokud chceme vytvářet kvalitní plány, není možné je realizovat výlučně na zakázku - tj. odbornou firmou s cílem vyhnout se tak nutnosti orientování se

v principech plánování a jeho postupech. Z této skutečnosti vyplývá potřeba zajištění kvalitního vzdělávání v oblasti plánování sociálních služeb.

Vzdělávající organizace

Na oblast vzdělávání plánování sociálních služeb na území ČR se neaktivněji zaměřují tyto čtyři organizace:

- Agora central europe
- Centrum pro komunitní práci
- Centrum komunitní práce – Ústí nad Labem
- Komunitní plánování o.p.s.
- Občanské poradenské středisko o.p.s.

Organizace Centrum pro komunitní práci, Komunitní plánování o.p.s. a Domov sv. Anežky o.p.s. ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni, vytvořily v rámci již zmiňované veřejné zakázky MPSV „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“ **výstupy na podporu procesu:**

- 1) Metodiky pro plánování sociálních služeb.
- 2) Vzdělávací programy pro plánování sociálních služeb podporujících spolupráci zástupců uživatelů, zadavatelů, poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti:
  - i. Vzdělávací program pro zpracovatele komunitního plánu sociálních služeb obce/regionu.
  - ii. Vzdělávací program pro krajské metodiky/vzdělavatele.
- 3) Vyškolení krajských metodiků/vzdělavatelů plánování sociálních služeb
- 4) Zpracování návrhů na další metodické vedení systému plánování sociálních služeb a ukončení projektu⁷.

První verze návrhů vzdělávacích programů vznikly na základě spolupráce organizací, které se plánováním sociálních služeb zabývaly – Agora Central Europe – Praha, Centrum komunitní práce – Ústí nad Labem, Centrum pro komunitní práci – Jižní Čechy, Komunitní plánování o.p.s. – Žďár a Občanské poradenské středisko o.p.s. – Hradec Králové.

Konečná verze vzdělávacího programu pro zpracovatele komunitních plánů sociálních služeb obce, regionu, byla úspěšně ověřena na podzim roku 2006 ve všech 14 krajích České republiky.

⁷ MPSV, 2007

Vzdělávací program je ve vlastnictví MPSV a je určen pro odborníky – vzdělavatele, s mnohaletou zkušeností s plánováním sociálních služeb. Cílem vzdělávacího programu pro účastníky procesů plánování je nastartování udržitelných procesů plánování. Ve vzdělávacím programu dochází ke spojení jak teoretické tak i praktické části a je možné ho využít i pro dílčí vzdělávání dle potřeby daných oblastí.

V současné době je po celé České republice realizováno vyškolenými metodiky – vzdělavateli několik vzdělávacích cyklů zaměřených na zpracovatele plánů sociálních služeb jednotlivých obcí a regionů.

2.6.3 Kritéria kvality plánování sociálních služeb

Plánování sociálních služeb je realizováno v různých oblastech, regionech a krajích na základě postupů, které se více či méně řídí metodikou doporučenou MPSV, jejíž základní principy jsem zde nastínila.

Při plánování sociálních služeb metodou komunitní je nezbytné jednotlivé kroky přizpůsobovat specifikům dané oblasti. Je nutné flexibilně reagovat na jednotlivé změny, výstupy či reakce komunity. Právě z tohoto důvodu pracujeme se zmíněnou metodikou jako s dokumentem, obsahujícím ověřené, funkční a doporučující postupy, jejichž konkrétní využití přizpůsobujeme místním specifikům.

Proto vznikla potřeba získat nástroj, který bude nápomocen při otázce „Vytváříme kvalitní plán sociálních služeb?“.

Tímto se mohou stát **„Kritéria kvality plánování sociálních služeb“⁸**, která vznikla na podzim roku 2007. Jejich cílem je nabídnout nástroj sebehodnocení či vodítko při metodické a vzdělávací činnosti v procesech plánování. Současně v nich vidím nástroj, který může být nápomocen při zajištění kompatibility a skladnosti jednotlivých plánů.

Zkušenosti s využitím kritérií jsou zatím v počátcích. Současná verze kritérií prošla ověřováním pouze na několika málo místech. Je potřeba současnou verzi prověřit ve větším rozsahu a na základě zkušeností je zpřesnit a případně rozvinout.

⁸ Kritéria vznikla jako jedna část veřejné zakázky MPSV „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“. Vznikala v pracovní skupině, která byla složena z odborníků z celé ČR, kteří se dlouhodobě zabývají procesy plánování.

2.7 Financování procesů plánování sociálních služeb

Financování procesů plánování sociálních služeb je stále otevřenou otázkou. V minulých letech jsme se setkávali jak s modely stoprocentního financování samotným zadavatelem, obcí či krajem, tak i s modelem, kdy je financování částečně nebo plně zajištěno z různých grantových schémat. Tento model převažuje.

Byly využívány zejména tyto zdroje:

- Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)
Opatření: 2.1 - Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí
Specifický cíl: Zajištění dostupnosti služeb pro skupiny ohrožené sociální exkluzí
- Společný regionální operační program (SRPOP)
Opatření: 3.2 - Podpora sociální integrace v regionech
- Jednotný programový dokument pro Cíl 3 Praha (JPD3)
Opatření: 2.1 - Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí

Před spuštěním zmíněných operačních programů vyhlášovalo MPSV granty na plánování sociálních služeb z vlastních prostředků.

V současné době se netrpělivě očekává čerpání finančních prostředků z nově vyhlášených operačních programů na léta 2007 – 2013. Kraje tak v individuálních projektech mají jedinečnou příležitost získat prostředky právě na podporu procesů plánování, metodickou činnost v rámci kraje a tudíž navázání na současné aktivity.

Současně některé kraje již přistoupily k podpoře procesů plánování z vlastních zdrojů.

● Zkušenost z praxe

V oblasti financování navržených priorit není systém zatím schopen pružně reagovat na změny v procesech. Na základě zjišťování potřeb se některým krajům již daří ušetřit finanční prostředky, ale nemají možnost s nimi na základě vlastního rozhodnutí dále nakládat, směřovat je z nepotřebných služeb na služby potřebné. Jedná se o meziresortní problém, který je k řešení na úrovni MPSV a MF.

Stále schází přehledný systému financování plánování sociálních služeb a realizace vytyčených aktivit. Je nutné vyrovnat přístup k financím všem poskytovatelům odlišných právních forem.

2.8 Budoucnost plánování sociálních služeb

Snaha pomoci bližnímu svému jak nejlépe mohu a umím neznamená vždy, že pomoc bude k jeho prospěchu. Zvykli jsme si, že pokud chceme pomáhat druhým, nemusíme se ptát zda o tuto pomoc stojí, a už vůbec ne, jak by tato pomoc měla vypadat. Jsme na začátku dlouhé cesty, kdy se učíme komunikovat o věcech veřejných a sociální služby jsou jedním z citlivých témat, které mezi věci veřejné rozhodně patří.

Máme, jak se říká, dobře „našlápnuto“, ale jestli se nám podaří úspěšně došlápnout, je otázka, na kterou bychom chtěli znát odpověď všichni.

Máme k dispozici metodický základ pro kvalitní systém plánování sociálních služeb v ČR, ověřené vzdělávací programy, odborníky na celém území a v neposlední řadě „*Návrh systému metodické podpory plánování sociálních služeb v ČR*“ pro další období.

Přestože může vypadat, že budoucnost plánování sociálních služeb má v některých oblastech mnoho otázek a nejasností, jsem toho názoru, že to je cesta ke vzniku kvalitního systému sociálních služeb a je pouze na nás, jak se nám ji podaří zrealizovat.

Použitá literatura

- Kažmierski T., Pelcl P.,: Projektové a strategické plánování pro neziskové organizace, REC a CpKP, Praha, 2003.
Kriteria kvality plánování sociálních služeb, DCVISION, 2007, Praha.
Metodiky pro plánování sociálních služeb, CpKP, Praha, 2007.
Teischlová T., Oriniaková P.,: Účast veřejnosti, proč a jak?, CpKP, Plzeň, 2003.
Vasková V., Žežula O.,: Komunitní plánování – věc veřejná, MPSV, 2002, Praha.
Oriniaková P., Rosecký D., Komunitní plánování sociálních služeb
Šveřepa M., Vodítka pro komunitní planovani sociálních služeb, občasnke poradenské středisko, o.p.s. Hradec Králové, 2007.

Děkuji Mgr. Pavle Oriniakové, Ph.D., Bc. Danielu Roseckému a PhDr. Vladaně Vaskové za spolupráci.

3

Plánování sociálních služeb v ostatních Visegradských zemích

Michaela Heretová

3.1 Slovensko a plánování sociálních služeb v komunitách

Zofia Kordela – Borczyk

3.2 Plánování sociálních služeb v Polsku

Laszlo Benedec

3.3 Komunitní plánování sociálních služeb v Maďarsku

3.1 Slovensko a plánování sociálních služeb v komunitách

Michaela Heretová

Východiska

Sociální služby pomáhají v kritických situacích jednotlivcům, rodinám anebo určitým skupinám občanů zvládnout péči o sebe nebo o domácnost a podporují tak pozitivní společenskou atmosféru v komunitě. Sociální služby mají své místo v sociální politice státu, samosprávách i nestátních subjektech. Význam sociálních služeb není důležitý jen s ohledem na množství lidí, kteří je potřebují, ale hlavně proto, že bez jejich působení by část občanů neměla možnost podílet se na společenském životě, nebylo by možné uplatnění jejich lidských a občanských práv a docházelo by k jejich sociálnímu vyloučení.

I když je občan v první řadě zodpovědný sám za sebe, sociální pomoc (řešení hmotné a sociální nouze) přispívá k řešení situace, která je nad jeho síly. Jejím smyslem je překlenout nouzi a pokud možno vrátit občana do normální situace. Sociální pomoc je založená na prioritním řešení potřeb občana a poskytuje se v hmotné nouzi formou peněžních dávek, služeb, azylů a v sociální nouzi formou poradenství, vytvářením klubů nezaměstnaných apod. Za nástroje sociální pomoci se pokládají hlavně sociální práce, sociální rehabilitace, služby sociální pomoci, poradenství, sociálně-právní ochrana, finanční pomoc, hmotná pomoc.

Některé sociální služby se poskytují bezplatně, jiné jsou poskytované za úhradu.

V letech 2001 až 2005 se ve Slovenské republice prováděla reforma veřejné správy (decentralizace) – přechod pravomocí ze státní správy na krajskou a místní samosprávu. Zodpovědnost za služby ve veřejném zájmu se postupně přenáší tam, kde lidé žijí, do měst a obcí. V roce 2001 parlament schválil potřebné zákony k reformě veřejné správy a od 1. července 2002 přešla do působnosti obcí a samosprávných krajů první sociální zařízení. Decentralizace se dotkla 74 % sítí doposud státních zařízení sociálních služeb, přičemž na obce přešla přibližně čtvrtina z nich. Od 1. ledna 2004 stát převedl na samosprávné kraje domovy sociálních služeb pro děti. Kromě dětských domovů samospráva převzala od státu všechny sociální služby a začala zcela plnit svoji novou úlohu: zajistit pro obyvatele v nepříznivé sociální situaci pomoc, kterou potřebují. V roce 2005 se uskutečnila fiskální

decentralizace, která začala prověřovat finanční zázemí a stabilitu samospráv a také systém financování sociálních služeb z veřejných a soukromých zdrojů.

V současnosti jsou na Slovensku sociální služby financované z následujících zdrojů:

- vyčleněné finanční prostředky z rozpočtu měst a obcí
- vyčleněné finanční prostředky z rozpočtu samosprávných krajů
- příspěvky od uživatelů sociálních služeb
- příspěvky ze státního rozpočtu na sociální služby podle § 85 zákona 195/98
- granty a dotace (MPSVaR SR, výtěžky z loterií, nadační zdroje)
- dary
- příspěvky zdravotních pojišťoven (v případě agentur domácí ošetrovatelské péče)

V současnosti na Slovensku systém sociálních služeb upravuje několik zákonů a nařízení (zákon č. 369/1990 Sb. o obecním zřízení, zákon č. 303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlech, zákon č. 195/1998 Sb. o sociální pomoci, nařízení vlády č. 668/2007 o rozdělení výnosu daně z příjmů, zákon č. 213/1997 Sb. o neziskových organizacích poskytujících všeobecně prospěšné služby, zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů).

Zákon například obcím taxativně určuje druhy sociálních služeb. Jde o následující ambulantní – terénní sociální služby a institucionální služby:

- 1) pečovatelská služba
- 2) společné stravování
- 3) přepravní služba
- 4) péče v zařízeních sociální péče
- 5) sociální půjčka

Takto taxativní vyjmenování sociálních služeb je málo dynamické a málo flexibilní s ohledem na různorodost potřeb a představ občanů a jejich rodin a s ohledem na nové formy poskytování sociálních služeb v jiných zemích. Pokud přihlídneme na politickou, ekonomickou a sociální situaci v naší zemi je potřeba vytvářet efektivnější a perspektivnější formy sociálních služeb, které budou pracovat v přirozeném prostředí občanů. Je potřeba se soustředit na tendenci rozšiřovat prevenci, poradenství a formy terénních služeb, které více přihlíží k individuálním potřebám než služby v zařízeních, jsou efektivnější i ekonomicky výhodnější a to pokud možno co nejbližší občanům na úrovni měst a obcí.

Plánování

Plánování sociálních služeb na Slovensku se systematicky věnuje jen několik málo obcí a měst nebo samosprávných krajů. Je možné se poučit z prvních zkušeností, z prvních fungujících příkladů, ale i z toho, co se nepodařilo a nefunguje nebo nepřináší žádoucí efekt.

Města a obce jsou ze zákona povinné vytvořit Program hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje (Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja - PHSR) a to na delší časové období (deset a více let). Jak vyplývá z názvu dokumentu, měly by tu být naplánované i služby, ať už komerční nebo nekomerční, týkající se sociální oblasti.

PHSR má několik částí: Audit zdrojů, analýzy (SWOT analýza, problémová analýza, finanční analýza), strategie (vize, cíle a opatření, akční plány, krytí finančními, materiálními, přírodními, informačními, lidskými zdroji). Na základě auditu zdrojů a analýz se vytváří strategická část, která má být východiskem a podrobným plánem pro nejbližší období pro rozvoj obce, či území.

Zkušenosti s tvorbou PHSR jsou však různé.

Starostové, z důvodu úspory, najímají na tvorbu tohoto dokumentu zpracovatele – dodavatele, kteří dokáží dodat dokumenty za krátký čas a za relativně nízkou cenu. Takoví zpracovatelé většinou nespolupracují na tvorbě PHSR s místními občany, poslanci místní samosprávy nebo aktivisty. Tyto dokumenty jsou všeobecné, nekoncepční, nezahrnují skutečné potřeby obyvatel daného území, často obsahují faktické chyby a není z nich jasné, jaký je podíl partnerů (zúčastněných) na plánování a realizaci, financování, kontrole a hodnocení jednotlivých projektů a etap rozvoje. Starostové a obecní zastupitelstva si však splnili svoji zákonnou povinnost. Neuvědomují si, že kdyby PHSR napsali sami – i když bez účasti občanů, byly by tyto plány užitečnější, protože oni sami jsou znalci místního prostředí, ale externí firma zdaleka ne.

Rozumnější způsob, jak ušetřit, je spojit plánování rozvoje v několika (sousedních) obcích nebo v mikroregionu. Tento „kolektivní“ způsob tvorby rozvojových strategií v dalších letech podminil i na Slovensko přicházející přístup Leader a tím i vytváření místních akčních skupin (MAS) a příprava území na příjem financí v letech 2007 – 2013 z EU.

V letech 2004 – 2005 získal Vidiecky parlament na Slovensku finanční zdroje z technické pomoci programu SAPARD a tak se mohly vytvořit strategie typu Leader pro jedenáct území na Slovensku. Práce na strategiích trvala šestnáct měsíců a velký důraz se kladl na aktivizaci místních obyvatel, vytváření místních

partnerství – budoucích MAS, spolupráci a plánování „zdola nahoru“. Rozvojovou strategii vytvářely pracovní skupiny složené ze zástupců místní samosprávy, podnikatelů a aktivistů, facilitované zkušenými experty – externími i místními. Strategie obsahovaly i sociální oblast, ale více ve všeobecné rovině vycházející z místních potřeb, kterou bylo nutné v dalším plánování konkretizovat v podrobných akčních plánech.

Jsou však obce a města, které PHSR považují za investici a chtějí investovat dobře. Angažují takové zpracovatele, kteří do plánovacího procesu zapojují veřejnost, respektují místní podmínky a vycházejí z místních zdrojů. Takovými zpracovateli je například VOKA (Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity, Banská Bystrica), ARVI (Agentura pro rozvoj venkova, Nitra), A-projekt (Liptovský Hrádek), SOSNA (Košice), ale i další organizace třetího sektoru, některé RRA (Regionální rozvojové agentury), CPK (Centrum prvního kontaktu) a jednotlivci – konzultanti.

Podobným způsobem komunitního plánování, ale více soustředěným na sociální oblast, je systém Projektový cyklus, který uplatňují regionální Partnerství sociálního začleňování (PSI) využívající finanční zdroje z Fondu sociálního rozvoje (FSR).

V tomto případě konzultanti přicházejí do komunit (obcí, rómských osad, sídlišť), vyhledávají leadery a aktivisty ohrožených skupin obyvatelstva a ve spolupráci s dalšími členy komunity procházejí plánovacím procesem Projektového cyklu (SWOT analýza, problémová analýza, cíle a opatření, aktivity, projekty) až k vytvoření a předložení konkrétního projektu, který řeší (i když malou část) konkrétní problém.

Tento způsob je náročný a podléhá stabilitě nebo nestabilitě těch členů pracovních skupin, kteří jsou přímo z ohrožených nebo vyloučených skupin obyvatelstva (sociálně slabí, nezaměstnaní, rómská společenství, ženy na mateřské dovolené a nedlouho po ní, důchodci a další).

PSI a samotný FSR byly ohrožené a jejich práce na mnoho měsíců přerušena, protože Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR nebylo připravené a schopné je plynule a pravidelně financovat. Mnohé projekty zůstaly nedokončené, několik MVO se zadlužilo v komerčních bankách, několik aktivistů, leaderů, vedoucích projektů uvěřovalo projekty z vlastních – rodinných prostředků. Tato situace mnohé znechutila, aktivity v komunitách se přerušily a vybudovaná důvěra u ohrožených skupin byla značně narušena.

V roce 2006 se situace ze strany ministerstva zlepšila. Některé PSI obnovila svoji činnost a v současnosti hledají nové zdroje na realizaci projektů.

Jsou však komunity – města a obce, které se v uplynulých letech přímo zaměřily na plánování sociálních služeb v komunitě. Není jich moc, ale jsou užitečnější pro ty, kteří se plánovat jen chystají. Vznikly už i první metodiky, které v plánování sociálních služeb pomáhají (vycházejí ze zkušeností v ČR).

Mezi hlavní faktory, které mají vliv na vývoj vybavenosti obcí a územních celků službami sociální pomoci patří demografický vývoj a prognóza vývoje s přihlédnutím na jednotlivé sociální skupiny, struktura osídlení, dosavadní vývoj sociálních služeb na území Slovenska, informace o vývojových trendech rozvoje sociálních služeb v zahraničí a očekávání vývoje potřeby sociálních služeb na Slovensku.

Je také důležité sledovat a poznat život občanů, kteří jsou odkázáni na sociální služby v jejich přirozeném prostředí přímo nebo prostřednictvím blízkých příbuzných, aby se zjistilo, jestli se v každé oblasti života může zvýšit jeho kvalita různými druhy a stupni podpory. Podle zásad sociální práce komunitního typu platí, že efektivní řešení reálného problému je možné hledat v místě, kde tento problém vznikl. Místní lidé dokáží nejlépe řešit místní problémy. Obce i města se o tomto pravidle nejednou přesvědčily na základě vlastní zkušenosti. Některé obce už velmi dobře spolupracují s nevládními organizacemi, které působí na jejich území, přičemž největší prospěch z toho mají občané.

Od systematického plánování sociálních služeb se očekává: 1. víc služeb, 2. služby blíže k občanovi, 3. vyšší kvalita služeb. Komunitní plánování má dát odpověď na otázku jaké množství a jakého typu/druhu sociálních služeb je třeba vytvořit, jak mají být rozmístěny v území a jaké lidské, materiální a finanční zdroje máme k dispozici. Z toho též vyloučí, kolik a kde se vytvoří nových pracovních míst.

Cílem takového plánování má být též posilovat sociální soudržnost všech obyvatel obce, předejít sociálnímu vyloučení a izolaci ohrožených jednotlivců a opět začlenit do života komunity těch, kteří stojí na jejím okraji (nejednou představují také určitou hrozbu nebo vyvolávají nejistotu v komunitě).

Při komunitním plánování je stejně tak důležitý proces, jako výsledek. Rozvoj sociálních služeb může být mnohem dynamičtější, když je podporovaný většinou zainteresovaných. Mobilizace všech existujících zdrojů v zájmu naplnění společně dohodnutých záměrů přináší synergický efekt.

Plánováním sociálních služeb se systematicky zabývají už několik let a do tohoto plánování aktivně zapojují veřejnost tato města a obce: Banská Bystrica, Těrčová, Maršová – Rašov, Lietavská Svinná – Babkov, Čierny Balog.

Situace na Slovensku se v dalších letech vyvíjí tak, že další obce budou do plánování sociálních služeb postupně zapojovat místní obyvatele, a to hlavně proto, že jejich finanční prostředky nejsou dostatečné a je tedy nutné použít je adresně, cíleně a efektivně. A to mohou zodpovědně určit, jedině ti, kteří je potřebují.

Zdroje:

- Sociální služby pro občany, manuál pro obecní a městské úřady, autoři: PhDr. Soňa Holúbková, PhDr. Slavoj Krupa, PhD., Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, 2001
- Mini příručka pro komunitní plánování sociálních služeb, autorky: PhDr. Helena Woleková, PhD., Mgr. Marcela Mežianová, Nadácia Soci-a, 2004
- Monika Budovcová, komunitní konzultantka v oblasti sociálního rozvoje, Čierny Balog
- Ing. Mária Danieličová, Obec Polomka
- Ing. Magdaléna Artimova, PSI Šariš

3.2 Plánování sociálních služeb v Polsku

Zofia Kordela – Borczyk

Hlavní zásady poskytování – nabízení sociálních služeb

V Polsku je poskytování sociálních služeb upraveno následujícími zásadami:

**vzájemné pomoci,
suverenity stran,
partnerství,
efektivity,
poctivé konkurence a otevřenosti.**

Zvláštní pozornost si zaslouží zásada vzájemné pomoci, nazývaná také zásadou subsidiarity, která zřetelně říká, že problémy občanů musí být řešeny co nejvíce s nevládními neziskovými organizacemi působícími v oblasti sociálních služeb.

Zvláštní význam této zásady byl zdůrazněn Ústavou Polské republiky.

K výše zmíněným zásadám se odvolává také Zákon o činnosti pro veřejný prospěch a o dobrovolnících, zavádějící tyto zásady do spolupráce mezi veřejnou správou a nevládními neziskovými organizacemi působícími v oblasti sociálních služeb.

Zákon uspořádal také postupy ukládání a podpory realizace veřejných úkolů a také zavedl povinnost vyhlašování výběrových řízení, ke kterým mohou přistupovat také nevládní neziskové organizace působící v oblasti sociálních služeb (což jim umožňuje ucházet se o realizaci úkolů dle stejných zásad jako veřejné instituce). Stejně tak ústavní zápis zavádějící zásadu pomocnosti (subsidiarity), jakož i schválení zákona, je výsledkem úsilí nevládních neziskových organizací působících v oblasti sociálních služeb a je třeba jej brát jako jejich úspěch. Ale v praxi se veřejná správa pořád velmi neochotně dělí o realizaci veřejných úkolů. V Polsku se financování z veřejných prostředků udržuje na úrovni 30% příjmů nevládního sektoru, zatímco v EU je to průměrně více než 50% (*zdroj: údaje Sdružení Klon / Jawor, 2004*).

Účast nevládních neziskových organizací v nabízení sociálních služeb

Profil sociálních služeb, poskytovaných nevládními neziskovými organizacemi (NNO), je v Polsku velmi diferencovaný, jelikož NNO působí v mnoha rovinách a zabývají se různými tématy. Proto je taky obtížné určit, jaký je jejich podíl v nabízení sociálních služeb. Stojí za to uvést alespoň některé údaje. Jak uvádí následující tabulka, mezi 1603 prozkoumanými jednotkami ve Varšavě je většina vedená NNO, působícími v oblasti sociálních služeb – čili sdruženími a nadacemi (57%).

Sektor	Počet jednotek sociální péče ve Varšavě	Podíl %
Nevládní organizace	908	57 %
Samospráva	405	25 %
Církev/řády	107	7 %
Družstevní sektor	68	4 %
Soukromý sektor	61	4 %
Státní správa	34	2 %
Jiné	20	1 %
Celkem organizace	1603	100 %

Zdroj: údaje Sdružení Klon / Jawor, 2004

V případě některých sociálních služeb je stát skoro úplně pasivní, a proto jsou také hlavním poskytovatelem těchto služeb NNO.

Takovým příkladem je činnost ve prospěch osob bez domova, která je skoro celá ovládána neziskovými organizacemi.

Postupy plánování a optimalizace při nabízení sociálních služeb

V Polsku se v průběhu plánování sociálních služeb používají dvě metody – metoda historická a metoda úkolová. **Historická metoda** se zakládá na tom, že se výdaje pro určené období plánují na základě jejich plnění v předcházejícím období. V pod-

mínkách stabilizovaného hospodářství se tato metoda dokonale osvědčuje, především z důvodu její jednoduchosti. Naproti tomu v případě časté změny vládnoucích opcí, a také za podmínek hospodářství v období transformace společenského zřízení a hospodářství, kdy je zaváděn velký počet reforem, se tato metoda neosvědčuje, jelikož udržuje strukturu výdajů vycházejících z údajů předchozího roku. Tuto metodu nejčastěji používají NNO zabývající se kulturou, vzděláním a ochranou zdraví. **Úkolová metoda** se zakládá na určení úkolů a kalkulaci nákladů na jejich provedení. Vadou této metody je to, že požaduje větší plánovací a finanční dovednosti. V poslední době je ve společenských organizacích čím dál více používána – a to z důvodu krátkodobého charakteru plánování. Používání této metody vyžaduje také přípravu finančních plánů projektů dotovaných EU. Tato metoda je používána především NNO, které mají úkolový charakter rozpočtu, tedy například zabývajícími se šířením idejí nebo tělesné kultury. Hlavní problémy NNO během plánování sociálních služeb se zakládají především na nezkoumání, na kolik NNO mohou zastoupit veřejnou správu v plnění funkcí, a také je problémem krátkodobý charakter financování činnosti.

Ve vztahu k nevládnímu neziskovému sektoru může státní správa používat dvě metody optimalizace svých aktivit – jsou to metoda **spolupráce** a metoda **outsourcingu**. Metoda spolupráce se zakládá na možnosti využití zákona o veřejně - soukromém partnerství a angažování různých subjektů včetně NNO k realizaci určených úkolů.

Metoda **outsourcingu** se zakládá na pověřování výkonu jistých aktivit specializovaným subjektům, včetně společenských organizací.

Nutno podotknout, že podepisování dlouhodobých smluv s NNO, nebo společné přístupu k výběrovým řízením NNO a institucí podléhajících veřejné správě, patří k výjimkám. Příčiny takového stavu je třeba hledat v neochotném postoji veřejné správy vůči neziskovému sektoru. Na lokální úrovni se NNO ujímají aktivit, prospívajících změně takového stavu věci – např. zkoušejí vypracovat standardy služeb nebo lobují ve věci zapojení organizace do procesu vytváření programů spolupráce.

Efektivita fungování NNO v oblasti sociálních služeb je v Polsku velmi nízká. Vyplývá to především ze skutečnosti nedostatku prostředků, velké konkurence, nízkého společenského kreditu, krize státního systému sociálních služeb a chybějících reforem. Je také obtížné srovnávat efektivitu aktivit společenských organizací a státní správy, jelikož působí často v jiných oblastech nabízených služeb a také přijímají jiné standardy nabízených služeb. Avšak dle mínění 58 % Poláků NNO poskytují služby efektivněji než veřejná správa (*zdroj: Portál NGO.PL „Dobrovolnictví,*

dobročinnost a 1% 2006“). Tento relativně dobrý výsledek může být zapříčiněn všeobecným přesvědčením o velmi malé efektivitě aktivit státní správy – a tak v jistém smyslu máme co do činění s negativním pozadím, při kterém „dokonce“ neziskové organizace vypadají lépe.

Formy financování nabízených sociálních služeb

Mezi možnými formami podpory poskytovaných služeb NNO v Polsku je třeba vyjmenovat:

- 1/ **Přímé dotace a subvence** (stejně tak subjektivní na statutární aktivity, jakož i cílené na realizaci konkrétního cíle).
- 2/ **Daňové úlevy** – zvláště vhodné se zdají být ty, které jsou používány místní nebo regionální správou z území působení organizace. Také je funkční právo, poskytující možnost poukazování 1 % daně společenským organizacím, majícím status veřejně prospěšné organizace.
- 3/ **Přístup k bezplatným službám – informačním, poradenským a školicím.**
- 4/ **Preferenční půjčky a úvěrové záruky** (bohužel toto řešení je velmi zřídka používáno vůči společenským organizacím – a to i těm, které působí v oblasti podnikání).

Možnosti vyžívání služeb organizací, jejich kvalita, dostupnost a druhy

V Polsku můžeme rozlišit následující druhy sociálních služeb poskytovaných NNO:

- 1/ Kulturní (galerie, umění, muzea, kulturní střediska atp.)
- 2/ Vzdělávací (školy, vysoké školy).
- 3/ Zdravotní péče (zdravotní střediska, ambulance, nemocnice).
- 4/ Ideje (např. ochrana prostředí).
- 5/ Tělesné kultury (sdružení tělesné kultury, spolky sportovních sdružení, nadace a jiné).
- 6/ Sociální služby (střediska sociální podpory, Červený kříž).

Z průzkumů veřejného mínění provedeným Sdružením Klon/Jawor v roce 2004 vyplývá, že téměř 1/3 Poláků (32 %) se domnívá, že osoby, které si neumí poradit v životě, se mohou spolehnout na pomoc NNO v oblasti sociálních služeb. Zname-

ná to, že více občanů se domnívá, že „v nouzi“ mohou počítat s pomocí organizací, než s podporou státních institucí a samosprávy (tyto označuje 29 % respondentů). Současně velmi znepokojující je skutečnost, že 27 % dotazovaných se domnívá, že osoby potřebující podporu nemohou počítat jak s pomocí institucí veřejných, tak nevládních.

Zároveň s rozvojem sektoru NNO v oblasti sociálních služeb existuje obrovská potřeba širší analýzy poskytovaných služeb. Společenské organizace, hlavně z finančních důvodů, neprovádějí analýzy poptávky svých služeb. Proto taky za ně zřídka pobírají poplatky a nevedou registr poskytovaných služeb. V souvislosti s tímto nemohou ani reagovat na změny poptávky, ani z nich činit závěry na téma množství a kvality svých produktů. Analýzy tohoto druhu jsou taky velmi zřídka předmětem zájmu státní správy a výzkumných středisek.

3.3 Komunitní plánování sociálních služeb v Maďarsku

Laszlo Benedec

Zákon o sociálním zřízení a sociálních službách v Maďarsku (III.Act/1993 – byl několikrát změněn, naposledy v roce 2007) obsahuje určitá ustanovení ohledně plánování sociálních služeb. Zákon upravuje, že každá místní samospráva nebo mikroregion s počtem obyvatel více než 2000, včetně regionálních a místních samospráv hlavního města a jeho okrsků, jsou povinni realizovat fórum u kulatého stolu pro stanovení místní sociální politiky. Toto fórum u kulatého stolu je zodpovědné za sledování plnění naplánovaných aktivit tzv. místních konceptů plánování sociálních služeb. Znamená to tedy, že všechny samosprávy nad 2000 obyvatel jsou povinné zřídit tzv. koncepty plánování sociálních služeb a každoročně na ně dohlížet a monitorovat je. Jestliže jsou sociální služby garantovány svazkem obcí (mikroregionem) se kterými místní samosprávy uzavírají smlouvy o poskytování služeb, svazky obcí jsou povinny rozvíjet tento koncept sociálních služeb. Zákon o sociálním zřízení a sociálních službách upravuje obsah tohoto konceptu místního plánování.

Musí obsahovat následující prvky:

1.) Všeobecnou informaci ohledně situace

- Požadavek služeb a počet osob, které přijímaly tyto služby (včetně rozsahu a věkové struktury místních obyvatel)
- Stárnutí a podíl stárnoucích lidí v populaci a změny jejich podílu v čase,
- Změny ve velikosti populace – migrační tendence,
- Podíl aktivních – pasivních lidí v místní populaci,
- Speciální tendence vztahující se k cílovým skupinám přijímajícím sociální služby,
- Porodnost, atd...

2.) Strukturu sociálních institucí a způsob poskytování služeb

- Plnění závazku poskytování služeb,
- Časový rozvrh poskytování sociálních služeb,
- Zajištění potřeb cílových skupin (stárnoucí lidé, handicapovaní, bezdomovci, duševně nemocní, drogově závislí, atd.)

- Služba zajištění potřeb zvláštní skupiny, která není závazná, ale která mapuje speciální potřeby některých příjemců služeb.

3.) Záruka fungování služeb

- fungující a probíhající služby,
- financování služeb,
- předpoklady rozvoje služeb,
- rámec spolupráce.

Časový harmonogram konceptů plánování sociálních služeb v Maďarsku:

- 31. prosinec 2003 – jednotlivá zastupitelstva vytvořila a schválila plánování konceptů krajů, okresů a hlavního města Budapešti (plus jeho okrsků)
- 31. prosinec 2004 – místní samosprávy vytvořily a schválily koncepty plánování obcí a sídel
- 31. prosinec 2005 – uskutečnila se první kontrola konceptů krajů, okresů a hlavního města Budapešti (plus jeho okrsků) a byla schválena jednotlivými zastupitelstvy
- 31. prosinec 2006 – uskutečnila se první kontrola konceptů obcí a sídel a byla schválena místními samosprávami
- 31. prosinec 2007 – byly vytvořeny koncepty plánování sociálních služeb mikroregionů (vzájemná spolupráce)

Struktura konceptu plánování sociálních služeb:

- základní principy a hodnoty,
- analýza situace (sociální kontext, ekonomické změny v oblasti, statistické údaje týkající se sídla, demografická situace, data týkající se zaměstnanosti, vstupy, specializace sociálních služeb, atd.)
- rozvojové tendence (na různých úrovních služeb),
- definice poslání,
- očekávané výsledky, profesionální a místní politická očekávání,
- síťová struktura institucí a možných změn služeb,
- plánování na základě požadavků,

- nastavení kapacity (podle poskytovatele a příjemce služeb),
- definice úkolů a časový harmonogram,
- zvláštní prvky,
- financování a možná záměna zdrojů.

Zapojení obyvatelstva, místních akčních skupin, profesních sdružení, NNO atd. do plánovacího procesu

Místní samospráva a/nebo mikroregion iniciuje koncept plánování sociálních služeb se zapojením místních profesionálů (odborníci na sociální politiku, místní politici apod.). Obvykle vytvoří analýzu situace zaměřenou na základní data a informace. Zmapují také místní potřeby a požadavky sociálních služeb. Dalším krokem je přehled existujících služeb a finančních zdrojů. Základními prvky plánovacího procesu jsou schůzky Místní sociální politiky u kulatého stolu. Je to fórum – kterého se mohou zúčastnit všichni zapojení klíčoví hráči – jako jsou lídři místní samosprávy, odborníci na sociální politiku, poskytovatelé sociálních služeb, zástupci místních vzdělávacích institucí a zájmové skupiny, zástupci etnických menšin (zvláště místní rómští lídři) a místní NNO, které jsou zapojené do sociálních služeb. Tato setkání u kulatého stolu mají právo vytvořit stanovisko k analýze situace, schválit nařízení a formulovat budoucí plány ohledně sociálních služeb. Zastupitelstvo místní samosprávy nakonec schvaluje koncept plánování sociálních služeb – ale konečné rozhodnutí musí naplňovat doporučení místních setkání u kulatého stolu a musí být v souladu s koncepty plánování vytvořenými v krajských a okresních konceptech. Místní samospráva je zodpovědná za výkon úkolů formulovaných v místním konceptu, a zasedání u kulatého stolu je oprávněno kontrolovat a monitorovat výsledky ve dvouletých intervalech.

Příležitosti a hrozby místních konceptů plánování:

- vytvořit správnou rovnováhu mezi požadavky populace a možnostmi poskytování služeb
- rozšíření spolupráce v rámci mikroregionu, veřejných NNO, zapojení církví, spolupráce se ziskovým sektorem atd.
- vytvoření jednotného přístupu a komplexního poskytování služeb
- nahrazení místních služeb externími službami Substitution of local services by outsourcing

- přeměna sociálních služeb
- doporučení pro profesionální standardy služeb
- doporučení pro vzdělávání lidských zdrojů
- management kvality
- doporučení pro zvláštní služby

Závěry:

V Maďarsku existuje dobrý systém plánování sociálních služeb – který je založen na povinnosti místních samospráv poskytovat sociální služby, ale zapojení veřejnosti a soukromých klíčových hráčů do plánovacího procesu je garantováno prostřednictvím místních setkání u kulatých stolů pro vytváření sociální politiky. V minulých pěti letech všechny obce, města a kraje včetně hlavního města Budapešti a jeho okrsků a mnoho místních částí vytvořilo svůj koncept plánování sociálních služeb. Tyto koncepty byly prodiskutovány s obyvateli, místními NNO a místními partnery při vytváření sociální politiky. Avšak zapojení obyvatelstva a veřejnosti do plánovacího procesu bylo v některých případech pouze formální. Finanční překážky také snížily efektivitu plánovacího procesu v minulých pěti letech. V Maďarsku můžete najít na internetu stovky dobře vypracovaných místních konceptů sociálních služeb.

4

Případové studie

*Ing. Dagmar Smrčinová, Ph.D.
a Mgr. Lenka Mazochová*

4.1. Položení základního kamene komunitního plánování v Dobříši

4.2 „Kdo si hraje nezlobí“ – aneb hřiště pro každého

Mgr. Radka Chalúpková, Ivana Rašková, DiS.

4.3 Zapojení veřejnosti do procesu zpracování Strategického plánu rozvoje města Koprivnice

4.4 Komunitní plánování sociálních služeb v městě Ostravě

4.1 Položení základního kamene komunitního plánování v Dobříši

Ing. Dagmar Smrčinová, Ph.D.
Mgr. Lenka Mazochová

Dobříš – nevelké město ležící ve středních Čechách, jižně od Prahy, se vydalo cestou velkých změn. Během roku 2007 zde radnice nastartovala řadu projektů, do nichž zapojuje občany jako konzultanty, rádce i oponenty. Proces příprav a samotných realizací byl zaštitěn odborníkem z oblasti zapojování veřejnosti. Dobříš zvolila kvalitní a profesionální komunikaci samosprávy s občany, neziskovými organizacemi, podnikateli a dalšími subjekty. V tomto článku se vám tyto procesy pokusíme nastínit.

Komunitní plánování – typový projekt

Město Dobříš využilo zájmu neziskových organizací o zkvalitnění sociálních služeb a ve vzájemné spolupráci požádalo koncem roku 2006 o dotaci na projekt „Cesta ke komunitnímu plánu sociálních služeb na Dobříšsku“ (dále jen KPSS). Pro tento projekt byly přijaty dvě koordinátorky projektu (D. Smrčinová, odborník v oblasti zapojování veřejnosti

a L. Mazochová). A za podpory Evropské unie, České republiky a města Dobříše se v lednu roku 2007 celý projekt rozběhl. Projekt bude ukončen v květnu 2008, avšak vzhledem k velkému zájmu ze strany veřejnosti a zajištění efektivní udržitelnosti podpořené městem Dobříš, je připraven navazující projektový záměr. Projekt KPSS na Dobříšsku je ojedinělý svým rozsahem, neboť (jak již z názvu vyplývá) se nezaměřuje pouze na plánování v městě Dobříši, ale v celém regionu – tedy ve všech 24 obcích.

Projekt KPSS probíhá v koordinaci s tvorbou střednědobého krajského komunitního plánu rozvoje sociálních služeb. Jedním z hlavních cílů projektu je zmapová-

ní stávajícího stavu sociálních služeb – organizací, jež tyto služby nabízejí a rozsahu jejich působnosti, zájmu a potřeb občanů i možností regionu. Výstupy jsou důležité pro koordinaci těchto služeb, navázání kontaktů a spolupráce dílčích organizací, celkové zkvalitnění a zefektivnění služeb jak z pohledu uživatele, tak z pohledu finančních – a personálních nákladů na ně.

V regionu Dobříšska byly stanoveny tři základní cílové skupiny – „děti, mládež, rodina“, „zdravotně postižení a osoby ohrožené sociální exkluzí (vyloučením), „senioři a lidé předdůchodového věku“. Každá z těchto pracovních skupin se pravidelně zhruba 1x za dva měsíce schází, aby její členové společně řešili problematiku, která se jich týká. Během roku 2007 proběhlo 18 setkání pracovních skupin s průměrnou účastí přesahující 20 osob. Setkání skupin se účastní zástupci neziskových organizací, státní správy, samosprávy, občané, podnikatelé a další. Z praktických důvodů byl projekt rozšířen o mapování volnočasových aktivit v regionu, které jsou dle našeho názoru a mínění pracovních skupin jedním z nejlepších preventivních řešení mnoha problémů. Zároveň se jedná o téma, jež osloví občany, které tak snáze zapojíme také do řešení problematiky sociálních služeb. Navíc lze argumentovat, že existují cílové skupiny (např. mládež), pro něž by byla v oblasti služeb dostupná pouze státní instituce s převážně kontrolní a represivní rolí – a z tohoto důvodu je vhodné se alespoň okrajově zabývat dostupnými aktivitami zaměřenými na volný čas mládeže. Komunitní plánování není jen setkávání skupin, ale také rozsáhlé šetření napříč všemi skupinami obyvatel (bez ohledu na sociální status, příjem, věk či záliby), společná práce a výstupy odrážející se v rozhodování zastupitelstva a dalším směřování obce. Díky procesu komunitního plánování vznikly například pracovní týmy, zabývající se rozvojem dětských a sportovních hřišť, přípravou podkladů pro plánovaný vznik komunitního a vzdělávací centra. V současné době aktivní studenti pracují na otevření nízkoprahového klubu, jehož potřeba vyplynula mimo jiné právě z práce pracovních skupin. Fungovat začne v prostorách města, které budou díky získané dotaci rekonstruována a následně speciálně vybavena pro tento účel. Radnice aktivně spolupracuje se zakladateli klubu a hledá další prostředky a možná řešení, jak efektivně a úspěšně tento klub provozovat.

Vyhodnocení

Nejpočetněji je zastoupena skupina „děti, mládež, rodina“, již se pravidelně účastní přes 30 osob. Skupina zdravotně postižených má účast kolem 20 osob, mentálně či zdravotně postižení spoluobčané se účastní s doprovodem, což výrazně usnadňuje

naši spolupráci s nimi. O něco nižší účast byla zaznamenána při setkáních seniorů, což bylo důvodem pro zvážení dosavadního způsobu vedení skupin. Skupiny tak byly podpořeny osobními setkáními v zařízeních věnujících se seniorům a v klubech důchodců. Spolupráce s jednotlivými skupinami je velice odlišná a z tohoto důvodu je vždy zapotřebí individuální příprava, která zajistí dosažení stejného cíle za použití jiných komunikačních metod.

Najít správný způsob seznání potenciálních účastníků na tato setkání není snadné. Občany je vhodné oslovovat individuálně a pozvání připomínat, což samozřejmě vyžaduje mnoho času i osobního nasazení. Nezanedbatelnou roli hrají i finance. Nedostatečná příprava či pouhé všeobecné šíření pozvánek (i v době viditelných výsledků) je jednou z hlavních příčin nízké návštěvnosti.

Pojďme tvořit společně a Dobříšské náměstí v novém

Město Dobříš, resp. jeho vedení, se nespokojilo pouze s komunitním plánováním sociálních služeb. Za pomoci svých projektových manažerek - a nově také projektového manažera - se pustilo do dlouhodobého a cíleného zapojování občanů do diskuze o důležitých problémech města. V první řadě se uskutečnila rozsáhlá anketa ke vzhledu a funkčnímu využití náměstí. Jednalo se o budoucí podklad pro chystanou architektonickou soutěž o návrh přestavby náměstí. Anketa, která byla rozšířena na území celého regionu, nakonec zaznamenala nečekaný úspěch. Zúčastnilo se jí více než 1000 respondentů. Vzhledem k velikosti obce (8 000 obyvatel) se jedná o podstatnou část občanů - a navíc je nutné připočítat názory žáků s více než 20 tříd ZŠ a gymnázia.

Na tuto anketu jsme navázali pořádáním veřejného setkání „Pojďme tvořit společně“. Setkání bylo určeno především k diskusi veřejnosti se zástupci města a městských organizací. První setkání jsme kapacitně silně nadhodnotili, vzhledem k tomu, že se podobná akce v Dobříši zatím nekonala nedokázal nikdo odhadnout, kolik lidí na setkání přijde. Proto se počítalo až s účastí 300 osob. Při účasti pouhé desetiny návštěvníků předpokladu připravenost radnice převýšila připravenost občanů na podobné otevřené veřejné diskuze.

Témata pro setkání byla zvolena na základě přání občanů uvedených v anketě o náměstí a dalších jejich podnětů. S ohledem na zájem ze strany veřejnosti a okamžitěmu svolení témat pro další setkání, se téměř bez prodlevy začalo plánovat následné setkání. To se uskutečnilo letos v říjnu. Účast veřejnost zde byla o něco vyšší a proběhla velmi kvalitní a přínosná diskuze. Jako v předchozím případě byla i tato diskuze vedena nezávislou mediátorkou. Jelikož si město připomínka a podně-

tů občanů cení, hodlá i nadále v těchto setkáních pokračovat. Má zájem touto formou zvýšit zájem obyvatel o aktuální dění ve městě.

Vyhodnocení

Anketa na téma „Dobříšské náměstí v novém“ přinesla neočekávaný úspěch. Lidé vznesli řadu podnětů, s nimiž se dále pracovalo a ještě bude pracovat. Anketa rozvířila diskusi nejen o možné podobě náměstí, ale také o důvěryhodnosti takovýchto šetření a využitelnosti jejich výsledků. Vzhledem k tomu, že anketa byla předem testována ve třech kolech na vzorku asi 60 občanů, mohly si organizátorky akce vyzkoušet kvalitu otázek i možnosti zhodnocení odpovědí. Konečný výsledek ukázal efektivitu a kvalitu získaných odpovědí, a proto se výstupy z ankety staly podkladem pro architektky při zpracování návrhů budoucí podoby náměstí. Občanům byla permanentně zprostředkovávána zpětná vazba, kterou považujeme za významnou pro možnost další spolupráce. Po ukončení soutěže byli občané pozváni na vernisáž návrhů náměstí a mohli zde posoudit, do jaké míry architekti jejich podněty respektovali.

Akce „Pojďme tvořit společně“ si stále hledá své přívržence. Občané byli s dvěma velkými setkáními spokojeni a i tzv. „rýpalové“ na závěr poděkovali za možnost účastnit se takovéto přímé diskuze se zástupci města. Účastníci rovněž v obou případech požádali o opakování obdobného setkání a navrhli témata k další diskusi. Společně se těšíme na další pokračování setkání s občany a věříme, že počet občanů, účastnících se setkání, se v budoucnu zvýší. Hledáme cesty jak toho dosáhnout - reklama, informovanost, přijatelnost termínu, místa konání, rozsahu, pozvánek i tématu pro občany.

Počet osob účastnících se spolupráce triády

Cesta ke komunitním plánům sociálních služeb na Dobříšsku - pravidelně 60 osob, dotazníkové šetření asi 900 osob, setkání „Pojďme tvořit společně“ přes 100 osob a organizací.

Anketa „Dobříšské náměstí v novém“ – 1104 vyplněných dotazníků, 23 tříd ZŠ, 10 architektonických týmů, spolupráce s Colloredo-Mannsfeldy – majiteli zámku v Dobříši a řady dalších nemovitostí.

Pojďme tvořit společně I a II - 2 x asi 37 občanů a 20 zástupců města. V sekci komunitního plánování sociálních služeb přes 100 občanů a organizací.

Týmová práce na rozvojových projektech města a regionu – 13 týmů pracujících asi na 13 projektech, tým čítá 3 - 5 osob.

Územní a strategický plán - Tato akce se plánuje pro přibližně 3 pracovní skupiny po 10 členech

Celkem asi 2 300 účastnících se osob a organizací - toto číslo je však zavádějící, jelikož se jedná jak o osoby s pravidelnou účastí, tak i o osoby odpovídající na různé typy průzkumu. Tyto osoby se mohou vyskytovat ve více skupinách. Pravidelně a dobrovolně spolupracuje okolo 80 osob.

Závěr

Nakonec několik doporučení pro realizaci podobných projektů:

- Získat důvěru a nezklamat.
- Poctivě spolupracovat.
- Vážít si názoru druhých, důkladně naslouchat.
- Vzájemně se informovat a dávat zpětnou vazbu.
- Nevzdávat snahu, být vytrvalý.
- Překonat neshody.
- Mít nadhled a respektovat opravdu všechny postoje.
- Oslovit všechny, nabízet různé možnosti spolupráce.

www.mestodobris.cz, smrcinova@mestodobris.cz, mazochova@mestodobris.cz

4.2 „Kdo si hraje nezlobí“ – aneb hřiště pro každého

Projekt „Kdo si hraje nezlobí – aneb hřiště pro každého“ se uskutečnil na základě iniciativy vedení obce Ryžoviště a podnětů z řad spoluobčanů a spolků. Projekt byl realizován za podpory Nadace VIA v programu „Pomáháme lidem zlepšovat místo, kde žijí“, podpořeného Nadací České spořitelny. V obci do této doby nebylo – kromě fotbalového hřiště a několika dětských koutků – hřiště, které by mohlo sloužit jako zázemí pro všechny generace.

Začínáme

Záměrem projektu bylo proto vytvořit prostor pro smysluplné trávení volného času nejen dětem a mládeži, ale také jejich rodičům a návštěvníkům obce. Na ploše, která byla určena ke změně, se nenacházely žádné dětské prvky ani mobiliář. I tak se často využívala ke konání kulturních akcí jako např. Kácení máje, Den dětí, pálení čarodějnic. S nápadem připravit projekt na vznik hřiště přišla mládež, které v obci chybělo sportovní zázemí.

První seznámení občanů s nápadem změnit hřiště proběhlo vyhlášením soutěže „Naše hřiště“ v listopadu 2006. Občané byli vyzváni k vypracování návrhů a představení, jak by mělo nové hřiště vypadat. Soutěž byla vyhlášena ve třech kategoriích - od nejmenších dětí, přes mládež, až po dospělé spoluobčany. Do soutěže se aktivně zapojila i základní a mateřská škola z obce. Slavnostní vyhlášení soutěže bylo naplánováno na den, kdy se v obci konala pravidelná Mikulášská besídka. Odměnou výherci v každé kategorii byla sladká odměna – dort ve tvaru hřiště.

Společné plánování

Následovala dvě plánovací setkání. Prvního plánovacího setkání se zúčastnilo 102 účastníků, kteří byli seznámeni s vyhodnocením ankety a společně začali plánovat konkrétní podobu hřiště. V tělocvičně, kde plánovací setkání proběhlo, byly také vystaveny výkresy a výrobky, které vznikly v rámci výtvarné soutěže. Důležitým úkolem prvního plánovacího setkání bylo vymyslet logo našeho projektu. Za logo jsme si zvolili otisk nožičky nejmladšího účastníka našeho plánovacího setkání. Od této doby se objevovalo ve všech materiálech souvisejících s projektem.

Druhého plánovacího setkání se zúčastnilo 85 účastníků. Na základě návrhů obyvatel obce, účastníků prvního setkání, zpracoval projektant první návrhy podoby hřiště. O těchto návrzích se na druhém setkání aktivně diskutovalo a účastníci se snažili návrhy zkombinovat.

Připomínkovat projekt měl možnost každý účastník – a to nejen na plánovacích setkáních, ale i v průběhu realizace projektu.

Na internetových stránkách obce v rubrice „Kdo si hraje, nezlobí“ měli lidé možnost využít k tomuto účelu formulář. Nejvíce připomínek bylo získáno ústní formou na plánovacích setkáních. Sešlo se mnoho představ, které jsme společně rozdělili podle priorit a finančních možností. Další připomínky se sešly po vyhlášení ankety, jejíž návratnost byla 48%.

Od plánů k realizaci

Následovalo uspořádání pracovní brigády, které se zúčastnilo celkem 103 občanů všech věkových kategorií. Cílem prvního pracovního setkání bylo připravit terén hřiště po zimě. Každý účastník si donesl s sebou vhodné pracovní pomůcky – jako hrábě, kolečka, lopaty, metle apod. Počasí nám přálo, a tak nám šla práce od ruky.

Již z prvního návrhu nového hřiště bylo patrné, že budeme potřebovat také podporu jiných partnerů, protože finanční náročnost, byť malé atrakce pro děti, je velká. A my jsme chtěli poskytnout dětem, mládeži i ostatním občanům na novém hřišti stoprocentní komfort. Většinou oslovených firem se nápad na vytvoření nového hřiště zalíbil a přislíbily svou účast na projektu. Nemalou pomoc jsme dostali od

samotných občanů, a to především ve formě hmotné (např. zakoupení barvy, fixů, pracovních rukavic, dárků pro děti apod.) Maminky napekly rolády, švadlena z obce našla polštářky s logem, které byly věnovány jako dárky.

Druhou pracovní brigádu jsme naplánovali na začátek prázdnin. Sešli

jsem se v hojném počtu 62 účastníků. Měli jsme připraveny pracovní pomůcky a pracovní tým nám rozdělil úkoly. Muži vykopali díry a zabetonovali sloupky již před vyhlášeným pracovním dnem. Ve stanovený den jsme proto již mohli instalovat plot. Součástí setkání bylo bohaté občerstvení, mimo jiné také segedínský guláš, který připravila paní starostka. Další dobroty a cukrovinky připravili hasiči a některé maminky.

Hřiště začalo dostávat podobu našeho vytvořeného, na papíru zpracovaného, projektu. Postavilo se oplocení kolem dětského koutku, vzniklo ohniště, vybudovalo se schodiště z prachů, usadila se dětská hopsadla, lavičky a stoly, basketbalový koš a pingpongový stůl. Tento den se odvedla spousta viditelné práce. Mnoho prvků vyrobili přímo obyvatelé obce.

Na třetí – a zároveň poslední – pracovní brigádě se setkala 56 účastníků. Ženy obtáhly čáry na asfaltové ploše, natřely palisády, namalovaly twister a skákací panáky, muži vykopali drny pod průlezkami, vyrobili a zakopali palisády, natřeli lavičky, vykopali zbývající oplocení a vytvořili kamenné uličky. Všechny těchto úkolů se přítomní účastníci zhostili se stoprocentní snahou a ochotou. Připraveno bylo občerstvení a také malé dárečky a upomínkové předměty, které vyrobila mládež. Po ukončení fyzické práce jsme rozdělali oheň a pokračovali jsme opékáním špekáčků až do pozdních nočních hodin. Hřiště bylo dokončeno a mohlo dojít ke slavnostnímu předání.

Slavnostní otevření hřiště

Poslední srpnová sobota roku 2007 patřila k těm nejslavnostnějším dnům v naší obci. Důvodem oslav bylo oficiální a slavnostní otevření nově zrekonstruovaného

dětského hřiště. Paní starostka Eva Lašáková přivítala přítomné členy pracovního týmu – a především děti, mládež a dospělé. Dále shrnula bezmála roční trvání projektu, kde vyzdvihla velkou účast spoluobčanů všech věkových kategorií na plánovacích i pracovních setkáních. Velké poděkování patřilo také partnerům projektu, bez kterých by hřiště nebylo v takové podobě, jako je dnes. Pro všechny bylo připraveno bohaté občerstvení a kulturní program.

Doprovodné akce projektu

V době realizace projektu proběhlo v obci několik doprovodných akcí, které projekt připomínaly. S přípravou těchto akcí byli nejvíce nápomocni místní hasiči, kteří mají s kulturním dění v obci velkou zkušenost.

Jednou z akcí byla **Tříkrálová sbírka 2007**, při které vyšly do ulic obce tři skupinky králů. Sběrka se konala pod záštitou Charity Odry, která z Tříkrálové sbírky přispěla projektu částkou 5.031,- Kč – což představovalo 50 % z vybrané sumy.

K svátku **MDŽ** děti a mládež vyrobily papírové kytičky s logem projektu pro všechny maminky, babičky či tetičky, které přišly na druhé plánovací setkání.

Další pravidelnou akcí v obci Ryžoviště je **pořádání karnevalu pro děti**. Jako drobné dárečky za účast v soutěžích dostaly děti lopatky s logem projektu. Byla zde také uspořádána výstava výtvarných děl, které děti namalovaly.

Svátek **Den Země** mladí hasiči oslavili prací – vzali si za úkol rozvézt hlínu po mezích kolem hřiště, aby se dala vysadit nová tráva.

S příchodem léta byl pro děti připraven tradiční **Den dětí**, který se konal na malém hřišti.

Vyhodnocení a závěr

Nepřímým záměrem projektu bylo posílit vztahy a veřejný život v obci. V regionu s malou nabídkou volnočasových aktivit a vysokou nezaměstnaností byla realizace projektu vhodným způsobem, jak oživit aktivitu lidí a posílit komunikaci všech věkových kategorií. Tento záměr se zcela naplnil. Pracovníci, spolky a občané obce Ryžoviště velmi obětavě a pečlivě absolvovali všechny kroky související s realizací tohoto projektu. Bez zapojení občanů by byla hodnota projektu poloviční – a to nejen co do fyzické proměny místa, ale i co do „osvěžení“ života v obci i na samotném hřišti.

4.3 Zapojení veřejnosti do procesu zpracování Strategického plánu rozvoje města Kopřivnice

Mgr. Radka Chalúpková, Ivana Rašková, DiS.

Město Kopřivnice je významným a tradičním hospodářským subjektem severní Moravy. Nachází se v Moravskoslezském kraji (32 km jihozápadně od Ostravy), na východě okresu Nový Jičín. Je druhým největším městem okresu a je vzdálené 14 km od samotného Nového Jičina. Město Kopřivnice je tvořeno čtyřmi částmi – samotným městem a třemi přilehlými vesnicemi – Lubina, Vlčovice, Mniší. Transformace ekonomiky v minulých letech přinesla změny ve struktuře hospodářství s restrukturalizací dříve nosných odvětví ve městě a dynamický rozvoj malých a středních podniků a služeb. Změny vnějších podmínek, uplatňování tržních principů ekonomiky spolu s nutností řešit vlastní problémy města, vyvolávají požadavky na změnu postupů orgánů města Kopřivnice.

S veřejností o budoucnosti města

Tyto a další skutečnosti, ale také vědomí nezbytnosti systematického a koordinovaného přístupu k řešení rozvoje města, přivedly představitele města Kopřivnice v prosinci r. 2006 k rozhodnutí pokračovat v aktivním přístupu v oblasti rozvoje města a zpracovat „Strategický plán rozvoje města Kopřivnice pro období 2007 – 2022“. Tento strategický dokument, který navazuje na předchozí strategický plán, formuluje strategické cíle města na zvolené období a dále je konkretizuje ve formě příslušných priorit, opatření a aktivit, včetně stanovení způsobu financování a implementace.

Nový Strategický plán rozvoje města Kopřivnice pro období 2007 – 2022 byl vytvořen ve spolupráci s veřejností, neziskovými organizacemi i místními podniká-

teli – komunitním způsobem plánování ve spolupráci s obyvateli města. Při jeho zpracovávání jsme se snažili do procesu vtáhnout co nejširší veřejnost a nezapomněli jsme ani na obyvatele místních částí Kopřivnice (Vlčovice, Mniší, Lubina).

Všemi kapitolami plánu se prolíná skutečnost, že město Kopřivnice vychází – jako člen asociace Národní sítě Zdravých měst ČR (NSZM) – z principu udržitelného rozvoje. Jeho uplatňování není, na rozdíl od historicky chybného chápání, pouze záležitostí životního prostředí, ale také součástí zbývajících dvou pilířů sociálního a ekonomického rozvoje.

Začátek plánování

Zpracovávání Strategického plánu (SP) bylo zahájeno v únoru 2007, kdy byla ustanovena Komise pro strategický rozvoj. Ta následně řídila celý proces zpracovávání střednědobého plánu a do budoucna bude dohlížet nad jeho realizací. Ještě před samotným zahájením procesu zpracovávání SP doporučujeme oslovit místní podnikatele s nabídkou spolupráce. V Kopřivnici byli významní místní podnikatelé zkontaktovaní a osobně navštíveni volenými představiteli města při provádění průzkumu podnikatelského prostředí, kdy byli starosta a místostarostové pasováni do role tazatelů. Podařilo se tak navázat užší spolupráci a komunikační kanál. Starosta pak vyzval některé z podnikatelů, jestli by se nechtěli stát členy právě výše zmíněné komise - a tak se i stalo.

Požadavkem zástupců města bylo zapojit do celého procesu co nejvíce veřejnost a obyvatele místních částí: Lubina, Vlčovice a Mniší. Proto byly zřízeny i Místní strategické komise složené z členů komisí pro zmíněné místní části, kteří si k sobě přizvali osoby, o nichž si mysleli, že by mohly mít zajímavé podněty a nápady pro rozvoj místních částí.

Zmapování stávající situace

První fází projektu bylo vytváření Profilu města Kopřivnice. Pro jeho zpracování byla vybrána SPF Group, o.p.s., která přistoupila na podmínku širokého sběru dat při diskuzích a projednávání návrhu profilu s širokým spektrem zainteresovaných lidí. Na tvorbě profilu se podílely již zmíněné komise, příslušné odbory Městského úřadu Kopřivnice, Český statistický úřad a další instituce, které poskytly aktuální informace a data o obyvatelstvu, místní ekonomické základně a ekonomickém prostředí, infrastruktuře, bydlení, životním prostředí apod. Členové zpracovatelského týmu v této fázi vycházeli také z průzkumu podnikatelského prostředí ve městě

a průzkumu veřejného mínění. Z takto získaných podkladů byla provedena socioekonomická analýza města, která se stala základem dokumentu Profil města Kopřivnice.

Vzhledem k obsáhlosti problematiky však standardně do profilu města není možné zařadit ty detailní informace, které jsou specifické pro některou z místních částí, a které nepatří mezi nejvýznamnější zjištění v měřítku celého města. Proto byly v souladu s požadavky zadání na zpracování Profilu města Kopřivnice vytvořeny také „subprofily“ místních částí Lubina, Vlčovice a Mniší. Pro tyto dokumenty probíhal sběr informací zejména při diskuzích s představiteli místních částí.

Na základě výstupu profilu města a SWOT analýz města a jeho místních částí schválila Komise pro strategický rozvoj vizi města Kopřivnice a dohodla se na čtyřech prioritních oblastech rozvoje, kterými je nutno se především zabývat, aby bylo možno naplnit vizi a zajistit potřeby a předpoklady pro další rozvoj města.

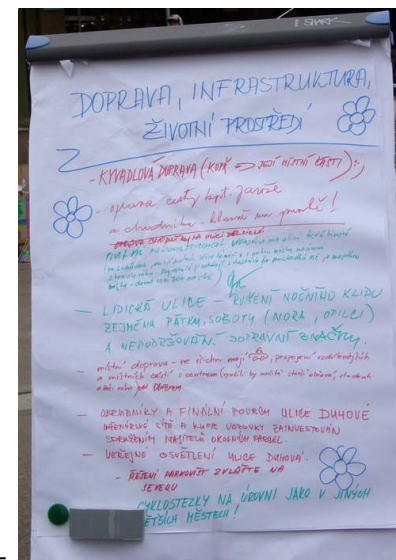
Prioritní oblasti byly stanoveny takto:

- Ekonomický potenciál a rozvoj lidských zdrojů
- Doprava, infrastruktura, životní prostředí
- Sociální zázemí
- Image města

Dále Komise pro strategický rozvoj (dále jen KSR) na svých pravidelných zasedáních přijímala a schvalovala dílčí výstupy strategického plánu, které vzešly ze čtyř pracovních skupin, které komise zřídila.

Účast veřejnosti skrze pracovní skupiny

Do těchto pracovních skupin KSR vytypovala členy z řad odborné a zájmově organizované veřejnosti. Bylo navrženo, aby jednání pracovních skupin byla otevřená veřejnosti – aby veřejnost byla o setkání skupin informována a mohla se jich kdykoliv účastnit. Díky tomu procesu se pracovní skupiny mnohdy rozšířily z 15 - 20 nominovaných členů na 30 - 40 členů, kteří se pod metodickým vedením členů zpracovatelského týmu pravidelně schá-

zeli mezi zasedáními KSR a připravovali jí dílčí výstupy strategického plánu ke schválení. Z každého zasedání pracovní skupiny byl vypracováván zápis, který byl poté rozeslán všem, kteří na sebe v prezenční listině nechali kontakt. Spolu se zápisem lidé vždy obdrželi i připomínkový list, do kterého zapisovali své připomínky, pokud je již neprezentovali na pracovní skupině. Abychom dokázali lidi vtáhnout do celého procesu, bylo nutné zvláště zvažovat a promyšlet systém propagace setkání. Včetně výběru netradičního místa pracovního setkání v létě – rekreační zázemí na Červeném kameni.

Nejdůležitějším výstupem strategického plánu je jeho návrhová část – nadefinované priority, opatření k jejich řešení a konkrétní aktivity s určením přínosu a výstupů, zúčastněných subjektů, měřitelných ukazatelů, odhadu finanční náročnosti a vztahu k územnímu plánu. V následující části strategického plánu byla vyjádřena návaznost na komunitní plánování, projektové řízení a na zdroje financování z EU. Členové zpracovatelského týmu spolu s vedením města a Komisí pro strategický rozvoj rovněž navrhli systém implementace a kontroly realizace strategického plánu.

Kromě toho, že všech pět jednání pracovních skupin bylo veřejných, byla dále zorganizována dvě veřejná projednání ve všech třech místních částech a jedno velké veřejné fórum v centru města. V rámci celého procesu bylo postupně sesbíráno množství připomínek, námětů a nápadů, které veskrze potvrzují potřebu mnoha věcí, které byly do plánu naformulovány pracovními skupinami.

Prostřednictvím pracovních skupin, místních strategických komisí v Lubině, Vlčovicích a Mniším a také díky spolupráci s veřejností se na tvorbě plánu podílelo téměř 200 Koprivničanů (bez účastníků fóra). Fóra se dle prezenční listiny zúčastnilo 190 občanů. Rozdáno kolemjdoucím bylo asi 370 brožur s pracovní verzí plánu, které si lidé odnesli domů.

Oslovení široké veřejnosti

V průběhu celého zpracovávání strategického plánu se o tomto procesu veřejnost informovala klasickou cestou, pomocí článků v tisku, vydáváním tiskových zpráv. Pozvánky na pracovní skupiny byly vyhlašovány rozhlasem.

Jako nestandardní nová forma oslovení veřejnosti bylo použito pravidelné vysílání besedy se starostou města Koprivnice a s vedoucí oddělení strategického plánování na téma „Co to je strategický plán“. V kabelové televizi byla také opakovaně odvysílána upoutávka s pozváním na Veřejné projednání SP v centru města a pravidelně byly také vysílány pozvánky na zasedání PS, na které byla veřejnost zvaná i klasickou formou – prostřednictvím plakátů. Osvědčilo se také roznášení letáček mezi lidi v centru města. To zajistili skauti a členové dětského zastupitelstva. Touto formou jsme u nás veřejnost zvali na výše zmíněné Veřejné projednání strategického plánu v centru města.

Závěr

Na závěr několik doporučení a jedno upozornění

- SEA by se měla zpracovávat průběžně s přípravou celého procesu – a ne až na konci, kdy je celý SP hotov. Může to být jedním z rizik takového dlouhodobého procesu.
- Vysílání besedy na téma „Co je to SP“ již v průběhu zpracovávání dokumentu. U nás jsme s touto aktivitou začali těsně před Veřejným projednáním dokumentu, ale do budoucna bychom rádi začali určitě dříve.

Rádi bychom zdůraznili, že zapojení veřejnosti do jakéhokoliv procesu v takové míře se opravdu vyplatí, jelikož následně připomínky, které se k nám dostávaly po veřejném projednání, díky zapojení veřejnosti v úvodní fázi zpracování dokumentu, už vlastně v SP zapracovány byly.

www.koprivnice.cz

<http://zdravemesto.koprivnice.org>

4.4 Komunitní plánování sociálních služeb v městě Ostravě

Projekt „Komunitní plánování sociálních služeb na území statutárního města Ostravy jako nástroj sociálního začleňování a předcházení sociálnímu vyloučení znevýhodněných skupin obyvatel“ (dále jen KP Ostrava) byl realizován v období 1. 6. 2006 – 15. 4. 2007. Jednalo se o jednoetapový projekt, celková doba realizace byla 10,5 měsíce a celkové uznatelné náklady činily 2.553.176 Kč. Projekt byl financován vícezdrojově – 10 % Statutární město Ostrava, 10 % Moravskoslezský kraj a 80 % strukturální fond Evropské unie.

Místem realizace bylo statutární město Ostrava, které je třetím největším městem v ČR. Má asi 337 tis. obyvatel (k 30. 9. 2007) a průměrný věk je 40,1 (v roce 2007). Statutární město je územně a správně členěno na 23 městských obvodů, které jsou Statutem města Ostravy pověřeny k výkonu státní správy a samosprávy.

Město je zřizovatelem 10 příspěvkových organizací. Jedná se o 8 domovů pro seniory, 1 domov pro osoby se zdravotním postižením a 1 centrum sociálních služeb. Na území města působí asi 40 nestátních neziskových organizací, které společně s příspěvkovými organizacemi města poskytují své služby a aktivity 40 tis. uživatelů. V roce 2008 město podpořilo v rámci dotačního řízení v oblasti sociální péče 97 projektů 35 nestátních poskytovatelů v objemu 55 mil. Kč.

Sociální služby na základě partnerské spolupráce

Hlavním cílem projektu bylo vytvoření strategie zajištění dostupnosti sociálních služeb a souvisejících aktivit na území města Ostravy. Zároveň bylo cílem udržet a rozvíjet proces komunitního plánování, který byl ve městě Ostrava zahájen již v roce 2003. Důležitým specifickým cílem projektu bylo rovněž rozvíjení a podpora vzájemné spolupráce poskytovatelů služeb a samosprávy a také zvýšení informovanosti v oblasti sociálních služeb.

K všeobecným cílům projektu patřilo např. posílení sociální stability a soudržnosti komunity, rozvíjení současných a vytváření nových partnerství na místní úrovni, posilování rolí uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb jako nezávislých subjektů, aktivní zapojování uživatelů do procesu komunitního plánování a aktivní zapojování veřejnosti.

Obsahem projektu tedy bylo pokračování započaté implementace 1. Komunitního plánu rozvoje sociálních služeb ve městě Ostravě do roku 2006 (1. KP) a provedení jeho revize (vyhodnocení). Paralelně s realizací 1. KP bylo připravováno prostředí a podklady pro vytvoření 2. KP (sociologické šetření – mapování potřeb uživatelů, analýza poskytovatelů a poskytovaných služeb, analýzy SWOT, přímá setkání s uživateli apod.). Následně se jednalo o zpracování 2. Komunitního plánu sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava do roku 2010 (2. KP).

Průběh projektu

Použitou metodou byla metoda komunitního plánování (KP). Základní struktura komunitního plánování je tvořena 11 pracovními skupinami, které jsou vždy ve své činnosti zaměřeny na jinou cílovou skupinu. Jedná se např. o občany s mentálním postižením, seniory, děti a rodinu, občany ohrožené sociálním vyloučením a sociálně vyloučené, romské etnikum apod. Práce skupin je vedena Manažerským týmem, který je tvořen koordinátorem KP, manažery jednotlivých pracovních skupin a kontaktními osobami. Role kontaktní osoby splňuje zásadu propojení zadavatele a poskytovatele sociálních služeb. Kontaktní osoba je zaměstnancem statutárního města a přináší do procesu KP odborné znalosti a zkušenosti. Manažer je (v 90 %) zástupcem nestátní neziskové organizace a v rámci pracovní skupiny propojuje zkušenosti kontaktní osoby a zástupců NNO. Roli kontaktní osoby v KP uvádíme jako příklad dobré praxe.

Na zpracování projektu se podíleli členové 11 pracovních skupin, které čítaly asi 203 osob – odborníků, uživatelů, zástupců města, policie, úřadu práce a dalších subjektů včetně veřejnosti.

Veřejnost byla oslokována plošně od počátku a také v průběhu projektu prostřednictvím článků a webových stránek www.kpostrava.cz a www.ostrava.cz.

Nestátní neziskové organizace (dále jen NNO) byly přizvány ke spolupráci jak ve fázi tvorby projektu, tak ve fázi realizace projektu. Zástupci organizací pracovali v rámci struktury KP v pracovních skupinách. Nejintenzivnější spolupráce mezi

zástupci samosprávy a NNO se odehrála v Manažerském týmu KP.

Při zpracování návrhu dokumentu 2. KP proběhl na území statutárního města proces konzultací, který se uskutečnil v termínu 1. 2. – 31. 3. 2007. Byla vytvořena 2 konzultační místa pro podávání informací a 19 kontaktních míst. Probíhal sběr připomínek elektronickou formou – web, email.

Záměrem vytvoření kontaktních míst na celém území města bylo podání informací občanům o návrhu 2. dokumentu KP a následně byly očekávány písemné připomínky. Kontaktní místa byla vytvořena na úřadech městských obvodů, odborných školách, vysokých školách, v městských informačních centrech apod. Na těchto místech byl k dispozici návrh 2. dokumentu KP, formuláře na připomínky, zaměstnanci byli poučeni o postupu při dotazech občanů. Postup se neosvědčil a je zřejmé, že je potřeba, aby u sběrných schránek byli přítomni pracovníci (např. studenti), kteří budou navazovat s občany osobní kontakt a budou o dokumentu a jeho záměrech občany osobně informovat.

Opakem a příkladem dobré praxe je setkání členů pracovních skupin KP s uživateli sociálních služeb a veřejností. Členové pracovních skupin uskutečnili 36 setkání, na kterých bylo přítomno 431 občanů a bylo vypracováno 48 připomínek. Jednotlivá setkání se uskutečnila v rámci např. pobytových akcí, které byly uspořádány pro rodiče a děti, v rámci „Dnů řemesel“, byly uskutečněny návštěvy odborných a vysokých škol, kde bylo hovořeno se studenty, jejichž studium se zaměřuje na sociální práci.

Celkově lze připomínkové řízení označit za efektivní. Bylo zaevidováno 118 připomínek a vzhledem k tomu, že se jednotlivé připomínky dotýkaly problematiky většího počtu cílových skupin, byly adresně předány do jednotlivých pracovních skupin. Celkově bylo projednáno 128 připomínek, zapracováno 69 připomínek a nově tak byl dokument doplněn o 6 cílů a 20 opatření.

Paralelně s tvorbou 2. dokumentu KP probíhaly další aktivity – např. bylo zajištěno vzdělávání účastníků KP, uspořádána konference a realizován kulatý stůl k tématům KP ve městě Ostrava. Byly vyrobeny a distribuovány informační brožury s přehledem nabídky služeb a souvisejících aktivit pro každou cílovou skupinu a zajištěny a distribuovány propagační předměty.

Klíčové momenty projektu v číslech

Následně uvádíme popis klíčových momentů procesu s počtem účastníků na jednotlivých aktivitách:

- úvodní seminář k projektu/89 osob
- oslovení uživatelů v rámci mapování potřeb/499 občanů
- oslovení poskytovatelů služeb v rámci dotazníkového šetření/119 subjektů
- přímá účast na zpracování 2. KP/203 osob (členů PS)
- 36 setkání s uživateli služeb v rámci připomínkového řízení/431 občanů
- oslovení zastupitelů města/55 osob
- oslovení členů komisi rady města/75 osob
- oslovení starostů na jednání Sboru starostů/23 osob
- 1 kulatý stůl na téma spolupráce se soukromými subjekty/35 osob
- 1 dvoudenní seminář ke KP/27 osob
- 4 jednodenní semináře ke KP/66 účastníků
- 1 konference/158 účastníků

Celkem všechny aktivity/1780 osob (zadavatelů, poskytovatelů, uživatelů a veřejnosti)

Vyhodnocení

Realizace projektu KP má pozitivní dopad na kvalitu života lidí v lokalitě především v podobě rozšiřování nabídky sociálních služeb a souvisejících aktivit na území města dle zjištěných potřeb, lepší informovanosti o sociálních službách, vytváření partnerství samosprávy a NNO.

Důležitým dopadem je zajištění finančních prostředků na podporu činnosti nestátních poskytovatelů sociálních služeb a souvisejících aktivit v dotačním řízení města. Na vyhodnocování projektů, které jsou podávány v rámci dotačního řízení, se podílí také členové pracovních skupin struktury KP. V této souvislosti dochází k většímu zprůhlednění celého dotačního řízení a tento postup lze uvést jako příklad dobré praxe.

V současné době máme k dispozici výsledky prvního plánovacího procesu, kdy se podařilo rozvíjet služby téměř ve všech cílových skupinách. Dopady současného projektu budeme moci vyhodnotit až po určitém období implementace.

Vážená paní, vážený pane,

v ruce nyní držíte publikaci Zapojování veřejnosti, nástroj pro správu věcí veřejných. Jsme potěšeni Vaším zájmem, dovolte prosím pár slov na závěr.

CpKP střední Morava je součástí Centra pro komunitní práci v České republice a příští rok oslaví již 10. výročí od svého založení. Od počátku naše „non-for-profit“ organizace pracovala na mnoha mezinárodních projektech s partnery v různých zemích. V současné době jsme členy několika mezinárodních platforem nevládních neziskových organizací a pracujeme na společných projektech s partnery především ze Slovenska, Maďarska, Polska, Slovinska, Švédska, Španělska, Itálie, Řecka, Rumunska, Lotyšska, Bulharska a Holandska. Začínáme pracovat s partnery v Chorvatsku, máme zájem o partnerské organizace v Makedonii a na Ukrajině. Kromě mezinárodní úrovně pracujeme v České republice na úrovni národní i na úrovni místní – krajské i mikroregionální. Pokud Vás osloví naše expertíza v oblasti **Komunitního plánování sociálních služeb**, neváhejte nás prosím kontaktovat. Můžeme nabídnout spolupráci i v následujících programech:

- Podpora účasti obyvatel v rozhodovacích procesech a podpora partnerství neziskových organizací, veřejné správy a podnikatelského sektoru,
- Místní udržitelný rozvoj,
- Regionální rozvoj a regionální politika EU,
- Vzdělávání nestátních neziskových organizací a budování servisního zázemí pro NNO,
- Sociální ekonomika.

Ze znalosti českého prostředí jsme Vám schopni pomoci při vyhledání projektových partnerů i pro aktivity v jiných oblastech, ať už jde o neziskové organizace, nebo subjekty veřejné správy či subjekty podnikatelské, pro úroveň místní i národní.

Mezinárodní spolupráce nejenže přináší užitek obyvatelům komunity, kde se projekt realizuje, ale zároveň obohacuje všechny zúčastněné organizace o nové know-how, různé přístupy k řešení problémů, chápání světa...

Těšíme se na spolupráci s Vámi :-)

*Roman Haken,
CpKP střední Morava, ředitel
člen Evropského hospodářského a sociálního výboru*

Informace o CpKP

CpKP střední Morava a CpKP střední Čechy jsou neziskové organizace, které poskytují služby všem zájemcům z veřejné správy, občanských organizací a soukromého sektoru v následujících oblastech:

Účast veřejnosti a občanských organizací v rozvoji obcí, měst a krajů.

Navrhujeme a realizujeme programy účasti veřejnosti v investičním plánování a rozhodování. Jedná se například o zapojení veřejnosti do plánování a navrhování veřejných prostranství, do přípravy regenerace panelových sídlišť, do přípravy strategických, rozvojových nebo komunikačních koncepcí (např. koncepce nakládání s odpady, generely zeleně atd.) nebo také do přípravy dopravních staveb či jiných investic. V rámci tohoto programu organizujeme diskuze s veřejností, interaktivní výstavy, ankety, sociologické průzkumy a rovněž zajišťujeme vedení pracovních setkání s občany. Pořádáme vzdělávací programy v oblasti zapojování veřejnosti pro pracovníky veřejné správy.

Místní udržitelný rozvoj. Poskytujeme konzultační služby při přípravě projektů zaměřených na místní sociálně ekonomický rozvoj při respektování principů ochrany životního prostředí. Zpracováváme a aktualizujeme rozvojové strategie mikroregionů, měst a krajů. Asistujeme při přípravě místních rozvojových projektů a aktivit zaměřených na znevýhodněné skupiny obyvatel. Pracujeme ve vzájemné spolupráci s místními partnery (veřejnou správou, podnikateli a NNO), což umožňuje co nejvíce přizpůsobit projekty místním podmínkám.

Komunitní plánování sociálních služeb. Nabízíme jak komplexní metodické vedení procesu komunitního plánování sociálních služeb, tak i zpracování jeho dílčích částí. Na principu komunitního plánování a zapojování veřejnosti se snažíme obcím a městům pomoci naplánovat rozvoj sociálních služeb tak, aby odpovídaly místním potřebám a specifikům cílových skupin.

Vzdělávání úředníků veřejné správy. Realizujeme vzdělávací kurz, který umožňuje úředníkům veřejné správy detailní pochopení komunitního a akčního plánování s důrazem na interaktivní cvičení ve skupinách, vzájemnou výměnu zkušeností mezi účastníky a prezentaci praktických příkladů. Cílem vzdělávacího programu je podrobně vysvětlit úředníkům veřejné správy pojem komunitního plánování a zapojování veřejnosti do rozhodování a plánování obcí, měst a krajů včetně jeho

výhod a nevýhod. Účastníci vzdělávacího kurzu se seznámí s tím, jak pracovat s veřejností při plánování a rozhodování v jejich obci, městě, příp. kraji, naučí se vhodně vybrat techniku k zapojení veřejnosti pro danou cílovou skupinu.

Regionální politika Evropské unie a regionální rozvoj ČR. Prosazujeme principy partnerství a transparentního rozhodování v regionální politice Evropské unie. V Česku prosazujeme konzultace a zapojení veřejnosti a nevládních neziskových organizací při přípravě a využívání Strukturálních fondů. Účastníme se diskuzí o podobě regionální politiky, zprostředkováváme informace ostatním NNO v Česku a připravujeme společná doporučení a postupy. Naše zkušenosti z ČR přenášíme do ostatních kandidátských a členských zemí EU.

Vzdělávání, podpora a posilování nestátních neziskových organizací. Podporujeme a vzděláváme členy občanských a neziskových organizací na všech úrovních. Pracujeme s dobrovolníky, organizujeme semináře a vzdělávací kurzy s cílem posílit neziskový sektor. Podporujeme mezioborové setkávání a spolupráci neziskových organizací.

Ekoprogram. Participujeme zejména na strategickém posuzování vlivů plánů, programů či koncepcí na životní prostředí (tzv. SEA). Současně s tím je spojené i hodnocení vlivů projektů, staveb, technologií apod. na životní prostředí (tzv. EIA) a hodnocení zdravotních rizik. Do této oblasti patří i tzv. IPPC – Integrovaná prevence a omezování znečištění. Všechny jmenované oblasti zpracováváme podle zásad místní Agendy 21, daných zákonů a evropských směrnic.

Podrobnější informace naleznete na internetu www.cpkp.cz

Informace o dalších organizacích a IVF

Občanské sdružení VOKA

VIDIECKA ORGANIZÁCIA
PRE KOMUNITNÉ AKTIVITY

Venkovská organizace pro komunitní aktivity je sítí členských organizací a jednotlivců zabývajících se rozvojem venkova. VOKA začala rozvíjet své aktivity v roce 1997 a oficiálně byla zaregistrovaná v srpnu 1998.

Cíle sdružení:

- Povzbuzovat a podporovat demokracii, zásady rovnoprávnosti, svobody vyjadřování a toleranci názorů, aktivizovat obyvatelstvo a jejich účast na procesech plánování a rozhodování, rozvíjet dobrovolnictví v komunitních aktivitách a obhajovat zájmy občanů na místní, regionální a národní úrovni.
- Budovat trvale udržitelný komunitní a ekonomický rozvoj především aktivizací místních zdrojů a zpřístupněním jiných vhodných zdrojů. Komunitní a ekonomický rozvoj zahrnuje identifikaci a podporu vedoucích osobností, organizační rozvoj a ekonomické aktivity jako je podpora malého a středního podnikání na vesnici. Implementace nových myšlenek a metod by měla vycházet z potřeby zachování kulturního dědictví.
- Vybudovat silnou institucionalizovanou síť jednotlivců, organizací a komunit, která bude aktivně spolupracovat v oblasti venkovských rozvojových aktivit, vytvořit a udržovat vztahy s mezinárodními organizacemi a institucemi s podobnými cíli.

V listopadu 2006 získala VOKA Certifikát systému managementu kvality STN EN ISO 9001 : 2001 pro oblast: realizace a implementace integrovaného rozvoje venkova.

Více informací najdete na www.voka.sk.

CELODIN – Central European Local Development Information Network Středoevropská informační síť pro místní rozvoj

CELODIN je síť partnerských organizací, které společně provozují internetovou on-line databázi **CELODIN** poskytující informace o regionálním rozvoji a s tím související problematice vstupu do Evropské unie. Šíření informací a zabezpečení přístupu k nim je důležitým krokem na cestě místních a regionálních organizací, samospráv a podnikatelů k poznání a efektivnímu využití svých možností. Spolupráce a kontakty na aktivní účastníky regionálního rozvoje pomáhají rozvoji na místní, regionální ale i národní úrovni.

CELODIN je mezinárodním projektem, na kterém se podílí partneři z pěti zemí střední a východní Evropy (Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko a Rumunsko). V každé zemi na projektu spolupracuje jeden partner, který má na starosti správu databáze, technickou a informační pomoc. Projekt je financován z prostředků International Visegrád Fund a PHARE SPP v ČR.

V rámci sítě **CELODIN** spolupracují organizace, které se zabývají regionálním rozvojem. Náplní jejich činnosti je odborné poradenství, uskutečňují vzdělávací programy a poskytují služby organizacím, které se zabývají regionálním rozvojem.

Více informací o činnosti sítě **CELODIN** naleznete na webových stránkách www.celodin.org.

Carpathian Foundation Karpatská nadace

Poslání Carpathian Foundation

Sít Carpathian Foundation je unikátní, meziregionální organizace, která poskytuje granty a technickou pomoc neziskovým organizacím a místním samosprávám, a primárně se zaměřuje na regionální, ekonomický rozvoj a přeshraniční aktivity. Podporuje rozvoj partnerství veřejného/soukromého/neziskového sektoru, včetně přiblížení přeshraničních a folklorních aktivit na podporu regionálního a komunitního rozvoje a na pomoc předcházení konfliktů.

Sít Carpathian Foundation podporuje dobré vztahy, sociální stabilitu a ekonomický pokrok na hranicích regionů Maďarska, Polska, Rumunska, Slovenska a Ukrajiny. Poskytuje finanční a technickou pomoc projektům, jejichž výsledkem je konkrétní přínos komunitám na obou stranách národních hranic a které budou zlepšovat kvalitu života lidí ve velkých a malých městech v Karpatských horách.

Více informací o činnosti se lze dozvědět z webových stránek www.cfoundation.org.

Fakta o Mezinárodním visegrádském fondu (IVF)

Datum založení:	9. června 2000, Štířín, Česká republika
Členské státy:	Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko
Řídící orgány:	Konference ministrů zahraničních věcí Rada velvyslanců
Výkonný orgán:	Výkonný ředitel (Kristóf Forrai)
Zástupce výkonného ředitele	(Vladimír Halgaš)
Administrativní orgán:	Sekretariát
Sídlo sekretariátu:	Královské údolie 8, 811 02 Bratislava, Slovenská republika (www.visegradfund.org)

Posláním Mezinárodního visegrádského fondu je podpora rozvoje užší spolupráce mezi Českou republikou, Maďarskem, Polskem a Slovenskem a posilování vzájemných vazeb mezi těmito státy. Fond podporuje společné kulturní, vědecké, výzkumné a vzdělávací projekty, výměny mládeže, rozvoj turismu a přeshraniční spolupráci mezi zeměmi Visegrádské čtyřky. Rozpočet fondu je tvořen stejně vysokými příspěvy

ky všech čtyř členských zemí. Od roku 2007 se členské státy zavázaly přispívat ve výšce 1.250.000 EUR. Celkový rozpočet IVF je 5.000.000 EUR.

Programy IVF v roce 2008:

Malé granty (rozpočet 512.000 EUR)/**Standardní granty** (rozpočet 2.200.000 EUR)

- Pro projekty spolupráce mezi subjekty ze zemí V4 a dalších zemí
- Uzávěrka: 1. a 15. březen, 1. červen, 1. a 15. září a 1. prosinec

Visegrádský strategický program (rozpočet 400.000 EUR)

- Pro důležité, dlouhodobé strategické projekty (viz seznam priorit pro rok 2008)
- Uzávěrka: 15. únor a 15. květen (více na:
<http://www.visegradfund.org/grants.html>)

Visegrádský univerzitní studijní grant (rozpočet 100.000 EUR)

- Pro rozvoj a realizaci kurzů/studijních programů v rámci zemí V4
- Uzávěrka: 15. únor (více na: <http://www.visegradfund.org/curriculum.html>)

Visegrádský stipendijní program (rozpočet 1.306.000 EUR)

- Pro magisterská a postgraduální studia
- Uzávěrka: 31. leden (více na: <http://www.visegradfund.org/scholarships.html>)

Visegrádský rezidenční program pro umělce – VARP (rozpočet 108.000 EUR)

- 3-měsíční pobytový program pro umělce hostující v instituci v jiné zemi V4
- Uzávěrka: 10. září (více na: <http://www.visegradfund.org/residence.html>)

Statistika projektů (k 1. lednu 2008):

Program/Year	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Total
Počet žadatelů	236	469	475	639	645	712	866	996	5038
Podpořené projekty	26	89	144	203	272	301	347	406	1788
Žádosti o stipendia				61	100	241	182	260	844
Přidělená stipendia				27	35	80	68	171	381
Žádosti o VARP								29/61*	90
Podpořené stáže								21/24*	45

(* leden 2007 / září 2007 uzávěrka VARP)

Kontakty:

Tel.: +421 259 203 811 Fax: +421 259 203 805

E-mail: visegradfund@visegradfund.org

Hledání partnerů projektu: <http://visegradfund.visegradfund.org/>

Žádosti: <http://applications.visegradfund.org/>